

PRIVIRE SPECIALĂ ASUPRA ORGANIZĂRII PUTERII JUDECĂTOREȘTI ȘI A CONSACRĂRII PRINCIPIULUI INDEPENDENȚEI JUDECĂTORILOR ÎN ROMÂNIA MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

Vasile-Sorin Curpăn

Cosmin-Ștefan Burleanu

Cu toate că analiza procesului de dezvoltare constituțională a fost finalizată, așa cum am precizat anterior ¹⁾, având în vedere chestiuni de ordin subiectiv concretizate în pregătirea noastră academică și în profesia exercitată, dar și aspecte de ordin obiectiv, intim legate de preocupările teoretice anterioare, vom încerca să tratăm organizarea instituțiilor puterii judecătorești în țara noastră, începând cu perioada sfârșitului secolului al XVIII-lea și până la Legea de organizare judecătorească nr. 58 / 1968.

Consacrarea principiului independenței judecătorilor în legislația românească Aspecte de ordin istoric (1730 – 1831)

Necesitatea reorganizării judecătorești a apărut în Țările Române pentru a se evita extinderea regimului capitulațiilor în materie judecătorească.

Pentru început vom trata succint organizarea judecătorească și cristalizarea principiilor generale procesuale, începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și până la adoptarea Regulamentelor Organice.

Domnitorul Constantin Mavrocordat a introdus judecata veliților boieri, după cea a ispravnicilor de județ și mai înainte de cea a Divanului domnesc. Practic această judecată o putem asimila – în accepțiunea modernă – cu o judecată a unei instanțe de apel.

Împreună cu măsura adoptată de același domnitor în anul 1739, de numire a unor ispravnici judecători sau comisari-boieri, salariați de visteria statului, pentru a desfășura activitatea de judecată, aceste noi instanțe, deși nu au avut un caracter permanent, au marcat începutul specializării slujbașilor statului cu atribuții judecătorești, separate de cele administrative și constituirea unor instanțe cu caracter colegial.

Ocupația rusească a Țărilor Române din perioada războiului din 1768-1774 a favorizat urgentarea reorganizării judecătorești, prin introducerea de către comandamentul țarist, în ambele Principate, a unor măsuri după modelul instanțelor rusești, care ulterior au fost menținute și legiferate în Țara Românească de Alexandru Ipsilanti prin hrisovul din anul 1775²⁾ și în Praviliceasca condică, iar în Moldova de domnitorul Alexandru Moruzi, în anul 1792.

Praviliceasca condică prevedea, în esență, din punct de vedere organizatoric următoarele instanțe de judecată:

¹⁾ A se vedea cap. I, § 4 alin. 2 din partea a II-a a prezentei lucrări.

²⁾ “Hrisov cu ponturi în ce chip să urmeze dumnealor boierii judecători de pe la rânduitele mese” (anul 1775).

I. **Judecătoriile de la județe**, care erau compuse dintr-un judecător, ajutat la ținerea condicilor de un logofețel și de alți doi slujitori pentru diverse treburi. Ispravnicul județului își păstrează în această perioadă dreptul de a judeca, fie singur, fie împreună cu judecătorul. Judecătorii aveau competență deplină, generală în soluționarea proceselor civile dintre țărani, scop în care aplicau obiceiul pământului și legile scrise privitoare la plugari. Judecătorii aveau aptitudinea de a efectua cercetări și în cauzele penale cu excepția infracțiunilor considerate de o gravitate sporită (cu un grad de pericol social ridicat).

Din aspectele menționate anterior reținem că în perioada de referință cristalizarea principiul separației puterilor în stat nu se conturase pe deplin deoarece, deși au fost instituționalizați judecători speciali, profesioniști, totuși s-a practicat și ulterior sistemul cumulării atribuțiilor administrative și judecătorești de către ispravnic.

II. O altă categorie de instanțe de judecată consacrată de Pravilniceasca condică o reprezintă **departamentele**.

După modelul rusesc, departamentele au fost instanțe compuse din mai mulți judecători, cu competență specială, civilă sau penală.

Instanțele considerate a doua categorie de departamente erau instanțe cu competență în materie civilă.

La București existau două astfel de instanțe; un departament încadrat cu opt judecători și altul încadrat cu șapte judecători.

La Craiova există o judecătorie cu competență civilă, compusă din patru boieri, înființată în anul 1785 de domnitorul Mihail Șuțu.

Hotărârile civile erau duse la îndeplinire în Țara Românească de către marele hatman, dregătorie înființată în anul 1793 de Alexandru Moruzi.

La Iași, tot domnitorul Al. Moruzi înființează în anul 1792 departamentul al doilea pentru pricinile civile mai mici și divanul judecătoresc pentru cauzele de o importanță deosebită. Hotărârile acestor instanțe erau aduse la îndeplinire de către vornicul de aprozi, slujbă înființată în locul vechiului vătaf de aprozi, de către domnitorul Al. Mavrocordat între anii 1782-1785.

În materie penală s-a înființat la București cel de-al doilea departament, numit “departamentul vinovățiilor” sau “criminalion”. O instanță similară s-a înființat și la Craiova, de către N. Caragea, în anul 1782, compusă din trei boieri împreună cu cel de-al doilea armaș.

Un “departament al afacerilor criminale” a început să funcționeze și la Iași începând cu anul 1793. Această instanță a fost reorganizată în anul 1820 de către domnitorul Mihail Șuțu. Un departament special deosebit de important a fost “departamentul străinelor pricini” din Țara Românească, înființat în anul 1812 iar la Iași “departamentul treburilor străine” destinat să judece procesele dintre supușii străini și localnici.

Pentru infracțiunile cu un grad redus de pericol social – cu caracter polițienesc – la București, s-a înființat, de către Pravilniceasca condică, spătăria și agia, prima pentru infracțiunile săvârșite în mahalale iar cealaltă pentru cele comise în zona rezidențială.

De principiu, în Moldova reforma departamenturilor s-a permanentizat mai greu din cauza condițiilor și structurilor feudale mai puternice.

III. Departamentul veliților boieri de la București, compus din boieri de rangul I în funcții și din trei mazili veliți precum și Divanul Olteniei de la Craiova, compus din cinci

mari boieri, constituiau **prima instanță** de judecată pentru cauzele în care părțile litigante erau boieri și respectiv **instanță de apel** pentru hotărârile pronunțate de celelalte departamenteuri.

Apelul se putea declara în termen de 60 de zile.

IV. **Divanul domnesc** constituia instanța supremă și era compus din boieri veliți sub președenția domnitorului.

Înmulțirea proceselor în urma dezvoltării economiei și necesitatea de a finaliza cu celeritate procesele aflate pe rolul instanțelor a determinat o înmulțire a instanțelor judecătorești precum și inițierea unei specializări a judecătorilor în raport de materie și de competență.

Totuși boierii au monopolizat funcțiile judecătorești la toate instanțele de judecată.

Progresul realizat s-a concretizat în începutul separării atribuțiilor judecătorești de cele administrative, apariția completelor de judecată în locul judecătorilor unici și specializarea judecătorilor.

Înnoiri s-au făcut și în reglementarea desfășurării procesului, materializate în: introducerea condicilor de judecată la toate instanțele, obligativitatea redactării hotărârilor și a motivării acestora, cu indicarea temeiului de drept pe care se întemeiază soluția adoptată, ceea ce a condus la o îngrădire a arbitrariului judecătorilor.

Aceste situații concrete au determinat adoptarea unei politici de început de impunere a supremației legii.

Totuși judecătorii mai păstrează o largă autonomie de voință în aprecierea pedepselor penale, în special cu privire la individualizarea acestora.

Pentru înlesnirea tranzacțiilor, care devin mai numeroase, se permite reprezentarea în justiție în procesele civile prin “vechili”, adică mandatar sau avocați, denumiți și “vechili de judecăți”.

În noile condiții de dezvoltare a tranzacțiilor se modifică și sistemul de probe. În locul vechilor “probe” cu caracter mistic, capătă întâietate dovezile cu acte, mărturiile martorilor oculari, cercetările întreprinse în instanță, cu oprirea utilizării torturii și a jurătorilor³⁾, dar cu menținerea jurământului pentru situațiile în care proba nu se poate face printr-un alt mijloc de dovadă.

Tot o noutate în organizarea judecătorească o constituie obligativitatea judecătorilor de la județe de a ține condici pentru vânzările de moșii, transcriind zapisele și foile de zestre, toate acestea constituind începuturi de organizare a publicității tranzacțiilor imobiliare și a activității notariale.

Elemente noi în organizarea proceselor sunt concretizate în unele reguli și proceduri speciale.

Supunerea judecătorului față de lege, obligația de a motiva hotărârile și de a se adresa domnitorului țării pentru interpretarea dispozițiilor neclare ale legii, introducerea instituției recuzării judecătorului în situația în care acesta are interese comune sau este rudă cu una dintre părți, interzicerea de a exercita acte de comerț sau de a deține alte funcții, consacrarea salarizării judecătorilor și a pedepselor pentru infracțiuni de luare de mită, toate aceste reguli au creat judecătorului o poziție nouă, de independență și imparțialitate, caracterizată prin îngrădirea arbitrariului și încadrarea strictă în aparatul statului centralizat, astfel ca prin scoaterea lui de sub influențele exterioare, să asigure o bună desfășurare a activității judecătorești.

³⁾ Jurătorii se utilizau în mod exclusiv în procesele de hotărnicie (grănițuire).

Sub aspect procesual, recunoașterea cu precădere a forței probante a înscrisurilor, introducerea termenelor de prescripție a acțiunilor – pe lângă cele referitoare la proprietate și la dreptul de opțiune al moștenitorului, reglementate anterior – precum și reglementarea embrionară a autorității lucrului judecat,⁴⁾ urmăresc să asigure facilitarea circuitului civil general în condițiile dezvoltării economice.

Un aspect important în dezvoltarea organizării judecătorești și în cristalizarea principiului independenței judecătorului, îl reprezintă Proiectul de reformă elaborat în anul 1882 în Moldova, de boierii secundari, intrați în istorie sub denumirea de “cărvunari” și intitulat “Cererile cele mai însemnătoare ce se fac din partea obștei Moldaviei ... spre a sluji pământestii ocârmuirii de temelie”.

Acest proiect a prevăzut următoarele instanțe de judecată:

I. Ispravnicii împreună cu un judecător.

Judecata trebuia începută în primă instanță, la judecătoria ținutului unde se afla obiectul cauzei sau persoana fizică chemată în judecată. Această dispoziție avea drept scop suprimarea privilegiilor acordate boierilor mari de a fi judecați, în primă instanță, de instanțe judecătorești ierarhic superioare.

Ispravnicii, fără participarea judecătorului, erau competenți să judece doar cauzele referitoare la încasarea birurilor, economia recoltelor sau buna desfășurare a activității târgurilor.

În capitala Moldovei, la Iași, proiectul prevedea existența unui tribunal al agiei în componența căruia intrau aga și un judecător.

II. Instanța de apel în materie criminală (penală) era în concepția proiectului boierilor secundari, tribunalul penal, considerat ca primă instanță de codul domnitorului M. Șuțu, adică tribunalul criminalicesc din Iași, compus din cinci boieri de orice rang.

Proiectul prevedea în materie civilă o instanță specială de apel, care să înlocuiască judecata velișilor boieri, compus din cinci boieri de rangul al doilea.

În privința datei înfățișării la apel acesta urma să fie fixată de prima instanță, ca urmare a manifestării nemulțumirii în privința hotărârii pronunțate la fond, de oricare dintre părți.

III. A treia instanță urma să fie în locul vechiului divan domnesc, divanul întâi, compus din cinci boieri de rangul întâi și doi boieri din fruntea celor de rangul al doilea.

Această instanță era exclusiv o instanță de casare care urma să aibă în vedere doar conținutul actului de dispoziție al instanțelor inferioare.

Proiectul cărvunarilor mai prevedea, ca și legiuirea lui Alexandru Ipsilanti, condicari, pe lângă judecătoriile de ținuturi și logofeți pe lângă celelalte instanțe, precum și cancelarii ale judecătorilor, cu logofeți însărcinați cu evidența și conservarea dosarelor.

Atribuțiile și prerogativele Domnitorului Moldovei urmau să fie substanțial reduse.

Practic aceste prerogative erau menținute în situația în care între instanța de apel și instanța de casare exista un dezacord referitor la soluționarea pricinii.

Art. 34 din Constituția “Cărvunarilor” din 13 septembrie 1822:

“ ... Dacă însă de cuvinte de rezon a divanului întâi nu va fi vre-o nedumerire; iar fiind aceasta, atunci să facă iarăși raport la divanul întâi, trimitându-i și actul tot precum a fost și, divanul ori îl va întări, ori prin înfățișare a Domnului, care poate să adune și sfatul obștesc spre mai desăvârșită deslegare a pricinii, va face obșteasca izbăvire și va da

⁴⁾ Hotărârile întărite de doi domni și judecățile cercetate de trei domni nu mai pot fi atacate – Codul Caragea (VI, cap. 4, art. 9; art. 10).

hotărâre...”⁵⁾

Un al moment important în dezvoltarea principiilor moderne ale organizării judecătorești îl reprezintă Proiectul de constituție, elaborat de marele logofăt Dimitrie Sturza, în Moldova.

Potrivit acestui proiect, puterea executivă urma să fie separată de puterea judecătorească.

Puterea judecătorească era încredințată divanului pravilnicesc, compus din 15 boieri mari, care erau numiți pe viață.

În concepția inițiatorului proiectului, în Moldova, instanțele judecătorești urmau să fie organizate pe sistemul dublului grad de jurisdicție, respectiv:

- un tribunal alcătuit din trei judecători, aleși de boierii fiecărui ținut și
- divanul pravilnicesc, cu reședința la Iași.

Cu excepția celor două proiecte menționate precizăm că în anul 1827 s-a convenit un aranjament între domnitorul Moldovei Ioniță Sandu Sturza (1822-1828) și marea boierime care a consfințit privilegiul boierilor de orice treaptă de a fi judecați, în primă instanță, de Divanul veliților boieri.

Totuși acest act, deși a avut un caracter retrograd, a introdus în Moldova instituția autorității lucrului judecat.

O sentință pronunțată de Domn în divan, împreună cu mitropolitul, boierii mari și cu divanul veliților căpăta autoritate de lucru judecat sau după expresia utilizată în act “săvârșea totul în veci”.

Cristalizarea principiilor generale ale organizării judecătorești în perioada 1750 – 1832 precum și instituirea în formă incipientă a separației puterilor în stat și a independenței judecătorilor reprezintă o consecință a intenției manifestată de marea boierime în privința limitării puterii domnești.

§.1. Regulamentele Organice. Convenția de la Paris. Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris.

Regulamentele Organice reprezintă practic prima lege fundamentală de organizare a Țărilor Române – Moldova și Muntenia – care au schimbat caracterul formei de stat și au favorizat trecerea lentă de la feudalism la capitalism, după modelul prusac, adică prin aplicarea noilor principii cu prioritate în favoarea claselor dominante.

Cele două regulamente organice au limitat prerogativele domnești și au precizat organele de conducere al fiecărui stat, în acord cu principiul separației puterilor în stat. Deși mai păstrează destule atribuții din cele anterioare, domnitorii Țărilor Române nu mai pot fi considerați, odată cu intrarea în vigoare a regulamentelor organice, monarhi absoluți.

De principiu, domnitorul trebuie să guverneze în conformitate cu legea, voința acestuia nu mai este considerată lege și pe cale de consecință țara și veniturile ei nu mai constituie proprietatea domnului.

Apreciem că sub regimul Regulamentelor Organice forma de stat a Țărilor Române s-a apropiat de monarhia constituțională.

Cu privire la organizarea judecătorească Regulamentele Organice prevedeau că puterea judecătorească este separată de puterea ”ocârmuitoare”, motivând că aceasta este

⁵⁾ Constituția “Cărvunarilor” în Dezvoltarea constituțională a României. Acte și documente, 1741-1991, Ed. Lumina Lex, 1998, autor Conf. dr. Cristian Ionescu, București.

“de neapărată trebuință pentru buna orânduială în pricini de judecată și pentru paza dreptăților particularilor”.

S-a prevăzut în Regulamentele Organice principiul inamovibilității judecătorilor, care însă a fost introdus doar parțial și pe termen limitat.

Costache Conachi, purtătorul de cuvânt al protipendadei Moldovei împotriva amestecului domnului la judecată, membrul al Comitetului format pentru elaborarea Regulamentului Organic al Țării Moldovei s-a declarat împotriva inamovibilității tuturor judecătorilor, inclusiv a celor de la instanța supremă. În opinia sa judecătorii urmau să fie numiți în funcție pe o perioadă de zece ani, căci în acest fel nu vor fi “sub veșnica apărare despre pretențiile ce ar avea lumea asupra lor și pentru că ar lăsa perspective de înaintare Moldovenilor vrednici...prin câștigarea cunoștințelor și învățăturilor trebuincioase la acest loc.”

Îmbunătățirile de substanță aduse de Regulamentele Organice, în ambele principate, privesc organizarea ierarhică a instanțelor și specializarea acestora.

Din acest punct de vedere prima instanță de judecată o formau **tribunalele sătești** de împăciuire, alcătuite din preot împreună cu trei jurați, câte unul din fiecare categorie țărănească (frunțași, mijlocași și codași), care erau competente să judece litigiile dintre țărani. În situația în care părțile nu se împăcau se puteau adresa tribunalelor județene (ținutale). Litigiile dintre țărani (indiferent din categoria din care făcea parte) și boieri nu erau de competența acestor instanțe.

Ispravnicii județelor sau ai ținuturilor și zapcii plășilor sau ai ocoalelor erau funcționari administrativi care mai păstrau atribuții judecătorești în pricini de poliție (sanctionate cu pedepse până la 3 zile de închisoare și până la 50 de lovituri), cauze fiscale sau abateri de serviciu săvârșite de slujbași.

Ispravnicii județelor sau ai ținuturilor erau competenți să judece plângerile formulate de boieri împotriva țăranilor clăcași.

Tribunalele poliției îndreptătoare cu sediul în Iași și la București, erau tribunale administrative care au preluat competența spătăriei și agiei care au fost desființate.

Tribunalele județene și tribunalele ținutale – în Țara Românească și respectiv în Moldova erau instanțe speciale și funcționau în locul vechilor ispravnici judecători.

Aceste instanțe erau compuse din: un președinte, doi membri și un procuror. Ele aveau competență generală în materie civilă, comercială și corecțională.

Când se judecau litigiile de natură comercială, în compunerea tribunalului intrau doi negustori. Plângerile țăranilor clăcași împotriva boierilor se judecau de tribunalele județene (ținutale).

Aceste instanțe erau competente din punct de vedere material să soluționeze procesele civile până la valoarea de 1.500 lei, împotriva hotărârilor putându-se exercita calea de atac a apelului la divanurile judecătorești.

Divanurile judecătorești funcționau la Iași, București și Craiova, având fiecare câte o **secție civilă** și o **secție criminală**. La Iași în locul secției criminale funcționa un Tribunal al pricinilor criminalicești.

Ulterior s-au înființat mai multe secții civile ca urmare a volumului mare al dosarelor aflate pe rol.

Divanurile judecătorești judecau în primă instanță și respectiv ca instanță de apel în materie civilă.

Competența după materie, în primă și ultimă instanță, revenea divanurilor

judecătorești în cadrul litigiilor civile în care se afirmau pretenții până la cuantumul de 5.000 lei.

Peste această valoare, judecau cu drept de apel în termen de o lună, cale de atac care putea fi exercitată la Înalțul Divan.

Divanurile judecătorești erau constituite din complete de judecată alcătuite din: un președinte, patru asesori și un procuror.

Tribunalele apelative de comerț erau instanțe specializate în materie comercială. Funcționau astfel de instanțe la București și la Iași.

În Moldova, tribunalul apelativ de comerț a fost mutat în anul 1833 de la Iași la Galați.

Art. 335 din Regulamentul Organic prevedea faptele de comerț care intrau în competența acestor instanțe: vânzările de mărfuri, întreprinderile de manufacturi, de comision și de transport, vasele de navigație, cambia ș.a.

Tribunalele apelative de comerț aveau același compunere ca și divanurile judecătorești cu particularitatea că, în mod obligatoriu, trei dintre asesori erau aleși dintre negustori.

Înalțul divan funcționa la Iași și la București.

Judeca toate cauzele în ultimă instanță, venite în apel de la divanurile judecătorești. Erau compuse din: un președinte (în Țara Românească era de drept președinte Marele Ban), patru membri numiți de domn și trei aleși de Obișnuita obștească adunare.

Art. 281 din Regulamentul Organic prevedea că membrii Înalțului Divan sunt aleși dintre boierii proprietari de moșii pe termen de trei ani, iar pe timpul executării mandatului aceștia se bucură de inamovibilitate.

Divanul domnesc în Moldova era astfel denumit deoarece era prezidat de către domn. Judeca în cazurile de rea aplicare a legii de către celelalte instanțe, când decizia Înalțului divan nu era dată cu unanimitate de voturi sau când această decizie contrazicea jurisprudența statornicită anterior într-o anumită materie.

În anul 1833 Divanul domnesc a fost contopit cu Înalțul divan sub denumirea de **Divan domnesc**, prezidat de către domn, ceea ce a însemnat o creștere a amestecului divanului și implicit a domnitorului în afacerile judecătorești și deci un regres în aplicarea principiului separației puterilor în stat.

În Țara Românească aceeași competență atribuită Divanului domnesc în Moldova o avea **Înalta curte de revizie**, căreia domnul îi trimitea spre judecare cauzele, fără să aibă atribuțiile judecătorești cu care era investit domnul Moldovei. În compunerea Înaltei curți de revizie intrau nouă membri din Înalțul divan sau din Divanul judecătoresc.

Pentru corecta interpretare a legilor de către instanțele de judecată au fost numiți pe lângă domnitorii Principatelor, **legiști ai statului**. În situația în care legea era obscură sau în lipsa reglementării legale, domnitorul avea obligația să se adreseze Obișnuitei obștești adunări pentru ca aceasta să procedeze la interpretarea legală a textului sau eventual să complinească lipsa prin adoptarea unei norme juridice.

La data de 14 noiembrie 1857, s-au formulat plângeri în Divanul ad-hoc al Moldovei prin care s-a cerut independența puterii judecătorești în raport cu puterea executivă.

Sistemul cercetării sentințelor judecătorești de către domn a fost considerat abuziv și de către diplomații statelor străine acreditați la Iași și aceste aspecte au făcut obiectul unui memoriu adresat marilor puteri, în anul 1858.

Conferința celor șapte mari puteri întrunită la Paris, în lunile mai-august 1858, stabilea, printr-o convenție, pe baza cererilor formulate de adunarea ad-hoc, statutul intern și internațional al Principatelor.

Din punct de vedere politic s-a nesocotit voința românilor de a se constitui într-un stat unitar, conferința dispunând organizarea unei uniuni statale sub denumirea de “Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești”.

Principatele Unite, menținute sub suzeranitatea Porții Otomane, aveau o autonomie garantată “colectiv” de cele șapte puteri (Imperiul Otoman, Imperiul Țarist, Imperiul Habsburgic, Anglia, Franța, Prusia și Sardinia).

Convenția de la Paris din anul 1858 a dat satisfacția opiniei publice din Moldova prin adoptarea hotărârii de a înființa o Curte de Casație – Înalta Curte de Justiție și Casație a Principatelor Unite – cu sediul la Focșani, care reprezenta forul judecătoresc suprem al noului stat.

Prin înființarea Înaltei Curți de Justiție și Casație au fost reduse considerabil atribuțiile judecătorești ale domnitorului, care se limitau din punct de vedere practic la două situații: dreptul de grațiere și dreptul de amnistie în materie penală.

În aceeași perioadă, în Muntenia, hotărârile Înaltului Divan erau supuse domnitorului țării de către marele logofăt al dreptății (ministrul justiției).

Domnitorul era obligat să confirme hotărârile Înaltului Divan în ipoteza în care erau date cu unanimitate de voturi sau în ipoteza în care deși erau date cu majoritate, erau conforme cu sentințele ambelor instanțe inferioare. (Tribunalele județene respectiv Divanurile judecătorești).

Partea interesată putea cere domnului revizuirea cauzei judecate iar acesta trimitea pricina unei a patra instanțe de judecată, respectiv la Înalta Curte de Revizie compusă din: marele logofăt al dreptății, membrii Înaltului Divan, președinții tribunalelor din București, cu excepția celui care judecase cauza. Hotărârea pronunțată de această instanță obliga pe domnitor să o confirme.

Convenția de pace de la Paris dintre Puterile garante privind Principatele Române 7 / 19 august 1858

“Art. 38. Se va înființa o înaltă Curte de justiție și casațiune, comună ambelor principate. Ea va rezida la Focșani. Se va regula printr-o lege constituirea ei. Membrii săi vor fi inamovibili.

Art. 39. Hotărârile date de Curți și Tribunale în ambele principate vor merge exclusiv la această Curte de casațiune.

Art. 40. Ea va exercita un drept de cenzură și de disciplină asupra Curților apelative și tribunalelor.

Ea va avea drept de jurisdicțiune exclusivă asupra însuși membrilor ei, în materii penale.

Art. 41. Ca Înalta Curte de justiție ea va judeca urmăririle cari vor fi provocate în contra miniștrilor de către Domn sau de către adunare și va judeca fără apel.”⁶⁾

În perioada domniei lui Al.I. Cuza au fost elaborate două proiecte de Constituții.

Primul proiect a fost elaborat de Comisia Centrală de la Focșani în ședința din data

⁶⁾ Conf. univ. dr. Cristian Ionescu, Dezvoltarea constituțională a României. Acte și documente 1741-1991, Ed. Lumina Lex, București, 1998, pag. 255.

de 9 / 21.10.1859 și s-a intitulat “Proiect de Constituțiune a Principatelor Unite Moldavia și Țara Românească”.

Cap. VI al Proiectului de Constituție a fost intitulat “Despre Puterea judecătorească” și cuprinde dispozițiile din art. 96 – art. 114.

Referitor la **statutul judecătorilor** art. 99 alin. 4 prevedea că: “Membrii curții de Casațiune vor fi neamovibili chiar de la întocmirea ei.”

Art. 100 prevedea că: “... pentru membrii celorlalte Curți și Tribunale o lege specială va hotărâ condițiunile de admisibilitate și de înaintare în magistratură, luând de bază aplicarea progresivă a principiului neamovibilității”.

Art. 101 stabilea că: “Curtea de Casațiune, în acord cu Comisiunea Centrală, va hotărâ când trebuie să înceapă a se aplica în toată puterea ca principiul neamovibilității în magistratură. Aceasta se va face prin o anume lege. Atuncea și judecătorii celorlalte instanții se vor numi pe viață; și un judecător nu va putea fi dat afară din serviciu, nici suspendat din funcțiunile sale decât numai după o hotărâre judecătorească.

Până atuncea judecătorii pot fi schimbați de Domn dacă se ridică în contra lor un caz de nemoralitate sau de necapacitate din partea Curții de Apel sau din partea Curții de Casațiune; iar asupra curților de apel din partea Curții de Casațiune.”¹⁾

Potrivit proiectului menționat judecătorii Înaltei Curți de Justiție și Casație a Principatelor Unite au dobândit inamovibilitatea din momentul numirii în funcție.

Referitor la ceilalți judecători, proiectul a consacrat principiul inamovibilității care urma să fie aplicat progresiv de către Înalta Curte de Justiție și Casație de comun acord cu Comisia Centrală.

Unul din efectele inamovibilității îl constituia **numirea pe viață** a judecătorilor și totodată se preciza că aceștia nu vor putea fi înlăturați din magistratură sau suspendați din funcție decât în baza unei hotărâri judecătorești rămasă definitivă.

Până la aplicarea integrală a principiului inamovibilității cu privire la toate categoriile de judecători cu excepția celor de la Înalta Curte de Justiție și Casație, fiind amovibili, puteau fi înlăturați din magistratură de către domn.

Se observă că deși amovibili potrivit proiectului de Constituție, judecătorii erau îndepărtați din funcția deținută prin Decret al șefului statului fără intervenția ministrului de resort.

Art. 101 alin. final prevedea că: “mutarea unui judecător de la un tribunal la altul nu poate avea loc decât printr-o nouă numire, fiind cu a sa învoire.”

Deci, transferarea judecătorilor în funcțiile din magistratură, se putea realiza, definitiv sau temporar, în mod exclusiv cu acordul prealabil al judecătorului în cauză.

Al doilea proiect de Constituție a fost elaborat din inițiativa Domnitorului Alexandru Ioan Cuza la data de 30 iulie / 11 august 1863.

Acest proiect nu prevedea nici o dispoziție cu privire la puterea judecătorească.

Având în vedere dispozițiile art. 66 din proiect potrivit cărora: Dispozițiunile Convențiunei (de la Paris) „care nu sunt contra Constituțiunii de față rămân în vigoare până când nu se vor abroga prin drumul legal.”

Deci în ipoteza în care acest proiect ar fi intrat în vigoare, organizarea și funcționarea puterii judecătorești precum și statutul judecătorilor urmau să fie reglementate, în continuare, de dispozițiile cuprinse în Convenția de la Paris din anul 1859.

¹⁾ Conf. univ. dr. Cristian Ionescu, Op. citate, pag. 292-293

În urma loviturii de stat care a condus la dizolvarea Adunării (2 Mai 1864) domnitorul Al.I. Cuza a organizat un plebiscit pentru aprobarea unei noi Constituții, care a fost un act eminent românesc – **Statutul Dezvoltărilor al Convenției de la Paris**.

Deși în textul noii Constituții se prevedea că: “Convențiunea încheiată la Paris în 7 / 19 august 1858, între Curtea suzerană și între Puterile garante autonomiei Principatelor Unite, este și rămâne legea fundamentală a României”, practic convenția a fost înlăturată, stăvilind drumul instaurării unui regim de tutelă al marilor puteri europene.

Act excepțional de important în privința organizării politice a României moderne, Statutul Dezvoltărilor al Convenției de la Paris, adoptat în anul 1864, a cuprins prevederi referitoare la organizarea și exercitarea puterilor legislativă și executivă.

În privința puterii judecătorești precizăm că această lege fundamentală a instituit un organ juridic nou – **Consiliul de Stat**, care va avea ca principală atribuție inițiativa legislativă, pe care o exercită împreună cu șeful statului.

Printre legile importante adoptate în perioada 1859-1866 și care interesează în mod deosebit organizarea judecătorească în Principatele-Unite, este legea de înființare a Curții de Casație și Justiție, sancționată la 24 ianuarie 1861, care prevedea că instanța supremă este compusă din **trei secții**: o secție a reclamațiilor, o secție pentru afaceri civile și o secție pentru afaceri penale.

Legea prevedea că această instanță era “una singură pentru întregul Stat al Principatelor Unite – Moldova și Țara Românească”.

§ 2. Constituția din anul 1866 și Constituția din anul 1923

Constituția din anul 1866 a fost decretată, sancționată și publicată în Monitorul Oficial la data de 01.07.1866⁷⁾.

Titlul III al Constituției din anul 1866 intitulat “Despre puterile Statului”, include cap. IV care purta titulatura “Despre puterea judecătorească”.

Acestui capitol i-au fost alocate două articole: art. 104: „Nici o jurisdicțiune nu se poate înființa, decât numai în puterea unei anumite legi.

Comisiuni și tribunale extraordinare nu se pot crea sub nici un fel de numire și sub nici un fel de cuvânt.

Pentru întreg Statul Român este o singură Curte de casațiune.”

Art. 105 (modificat prin Legea din 8 iunie 1884).

Juriul este statornicit în toate materiile criminale și pentru delictele politice și de presă.

Acțiune pentru daune interese rezultând din fapte și delict de presă, nu se poate intenta decât înaintea aceleiași jurisdicțiuni. Numai comisiunea juraților va judeca și pronunța asupra daunelor și asupra cuantumului lor”.

Dezvoltarea principiilor constituționale a fost realizată prin Legea pentru organizarea judecătorească, adoptată la data de 4 iulie 1865 și sancționată prin decretul nr. 982 / 04.07.1865, promulgată și publicată la data de 09.07.1865.⁸⁾

Art. 1 din Legea pentru organizarea judecătorească din 1865 prevedea că: “Justiția se dă în numele Domnului”. Ulterior potrivit modificărilor aduse prin legea din anul 1890, s-a statuat că justiția se împarte în numele legii. Această modificare s-a întemeiat

⁷⁾ Constituția din 1 iulie 1866 a fost modificată prin legile din 13 octombrie 1879 și 8 iunie 1884.

⁸⁾ Legea pentru organizarea judecătorească din 04.07.1865 a suferit modificări la: 16.07.1868; 12.03.1870; 12.11.1871. Aceasta și-a produs efectele până la intrarea în vigoare a legii din 1 septembrie 1890.

pe dispozițiile Constituției din anul 1866, care a proclamat principiul descentralizării administrative și al independenței comunale.

Art. 3 din Legea pentru organizarea judecătorească din anul 1865, enumera instanțele judecătorești care erau: judecătoriile de plasă, Tribunalele județene, Curțile de Apel, Curțile de Jurați în materie criminală și Curtea de Casație.

Ca urmare a nominalizării realizată prin art. 3 din lege, în mod tacit (implicit) au fost desființate judecătoriile de împăciuire (sătești), dar acestea au fost reînființate, în anul 1879.

Judecătoriile de împăciuire sătești se compuneau din primarul comunei, în calitate de președinte și doi jurați aleși de locuitorii comunei respective. Atribuțiile de grefier erau îndeplinite de notarul comunei.

Judecătoriile sătești judecau cu drept de apel la judecătorul de ocol toate cauzele, (forme de prigonire, asuprire, persecuții, împilare, oprinare), săvârșite pe raza comunei, indiferent de cauza din care ar fi izvorât.

Erau de asemenea, competente să judece acțiunile în pretenții al căror obiect nu depășea 50 lei capital și dobânzi sau care aveau ca obiect bunuri mobile sau debite (creanțe) de orice fel care se judecau în primă și ultimă instanță.

Ulterior aceste instanțe au fost desființate și reînființate prin Legea judecătorilor de pace din 1 iunie 1896, pentru a fi definitiv desființate prin Legea judecătorilor de pace din 30 decembrie 1907.

Ca urmare a desființării judecătoriilor sătești, legiuitorul a creat instituția **ambulantei judecătorești**, prin care judecătorul de ocol era obligat, cel puțin de două ori pe lună, să se deplaseze în comunele rurale din circumscripția lui pentru a judeca la sediul primăriei cauzele ivite între săteni. După primul război mondial datorită greutății întâmpinate în procurarea mijloacelor de transport dispozițiile referitoare la instituția judecătorului ambulant au căzut în desuetudine.

Judecătoriile de plasă se înființau în fiecare plasă sau ocol (subdiviziuni ale județului).

Judecătorii de plasă se împărțeau în trei clase:

- clasa I – cuprindea judecătoriile din orașele: Iași, București, Craiova, Galați, Brăila, Focșani, Botoșani, Giurgiu, Ismail, Ploiești, Bârlad și Turnu – Severin.
- clasa a II-a cuprindea judecătoriile înființate în celelalte orașe, reședințe de județ.
- clasa a III-a era alcătuită din judecătoriile rurale care au funcționat până în anul 1875, deoarece au fost suprimate aceste instanțe, prin Legea din 17 mai 1875. Atribuțiile acestor instanțe desființate au fost preluate, în mod temporar, de exponenții puterii executive (subprefecți).

Competența judecătorilor a fost legiferată prin Codul de procedură civilă (art. 1 - 53) și a fost modificată succesiv prin legile de organizare a judecătorilor de ocol din anii: 1879 1894, 1896 și 1908.

Tribunalele județene funcționau în fiecare capitală de județ, raza lor teritorială confundându-se cu aceea a județului (art. 17 din Lege).

Exista și o excepție cu privire la județele din sudul Basarabiei alipite la 1856; Tribunalul Ismail, cuprindea în raza sa teritorială, județele Ismail și Bolgrad.

Fiecare tribunal era compus din una sau mai multe secții. Astfel, Tribunalul Ilfov avea 5 secții: una corecțională, trei secții civile și una comercială și de notariat. Prin Legea din 17 aprilie 1868 la acest tribunal a mai fost creată o secție corecțională.

Tribunalul Iași avea în componență patru secții: una corecțională și trei civile.
Tribunalul Craiova avea în componență trei secții: una corecțională și două civile.
Tribunalele Galați și Ploiești aveau fiecare câte două secții: una corecțională și una civilă.

Toate celelalte tribunale aveau o singură secție, mixtă, corecțională și civilă.

Legea pentru organizarea judecătorească mai prevedea înființarea **Curților de Apel**, care erau în număr de patru: Curtea de Apel București, Curtea de Apel Iași, Curtea de Apel Craiova și Curtea de Apel Focșani.

În anul 1890 Curtea de Apel de la Focșani a fost mutată la Galați.

În urma alipirii Dobrogei la Statul Român (1878), a fost înființată a cincea Curte de Apel cu sediul la Constanța, în anul 1914.

Și Curțile de Apel erau organizate pe secții. Curtea de Apel București era alcătuită din trei secții. Curțile de Apel din Iași, Focșani (ulterior Galați) și Craiova, aveau două secții, iar Curtea de Apel din Constanța avea în componență o singură secție.

Competența Curților de Apel era stabilită prin dispozițiile Codului de procedură civilă.

Curțile cu Jurați au fost instituite pe lângă fiecare Curte de Apel, pentru aplicarea dispozițiilor Codului de procedură penală referitoare la procedura de judecată a crimelor.

Ulterior, prin legea din 12 iulie 1868 pentru organizarea Curților cu Jurați, ca urmare a modificării art. 246 Cod procedură penală, au fost înființate Curți cu Jurați pe lângă Tribunale. Curtea cu Jurați era competentă să judece cauzele criminale și delictele de presă și cele politice (art. 24 modificat prin Legea din 08.06.1884 din Constituția de la 1866). Aceasta era compusă dintr-un consilier de Curte de Apel, în calitate de președinte, doi judecători de Tribunal, în calitate de membri și 12 jurați trași la sorți.

Durata sesiunilor Curților cu Jurați era determinată prin Regulamentul adoptat la data de 16 iulie 1868.

Cea mai importantă reglementare a legii de organizare judecătorească din anul 1865 este cea referitoare la inamovibilitatea judecătorilor.

Art. 103 din lege prevedea că președinții și consilierii de la Curtea de Casație și de la Curțile de Apel erau, de drept, inamovibili.

Legea prevedea că inamovibilitatea președinților și judecătorilor de la tribunale urma să se adopte prin lege specială.

Prin Legea de organizare judecătorească din 24.03.1909 a fost acordată inamovibilitatea și membrilor tribunalelor și a judecătorilor de ocoale.

La 1 septembrie 1890 a intrat în vigoare o nouă lege de organizare judecătorească care a comportat mai multe modificări.¹⁾

Această lege recunoștea un drept de priveghere și un drept de disciplină asupra corpului judecătoresc.

Dreptul de priveghere se materializează în prerogativa de a trimite înaintea Tribunalelor disciplinare un membru al corpului judecătoresc.

Dreptul de disciplină conferea aptitudinea de a pronunța o sancțiune împotriva unui judecător.

În baza art. 111 din legea menționată ministrul justiției avea dreptul de priveghere asupra membrilor corpului judecătoresc.

Ministrul justiției avea dreptul de disciplină asupra judecătorilor amovibili, asupra

⁹⁾ În anii: 1891; 1892; 1896; 1900; 1901; 1902; 1903 și 1905.

membrilor Ministerului Public și asupra funcționarilor auxiliari ai Justiției.

Ministerul justiției posedă dreptul de **disciplină și asupra judecătorilor inamovibili**, cărora le putea aplica sancțiunile disciplinare referitoare la **prevenire și mustrare**. (art. 124 din Legea de organizare judecătorească din 1.09.1890).

Legea de organizare judecătorească din anul 1909 recunoștea, prin dispozițiile cuprinse în art. 168, un drept de priveghere și un drept de disciplină asupra corpului judecătoresc.

Art. 169 preciza că ministrul justiției avea dreptul de priveghere asupra membrilor întregului corp judecătoresc. Acesta exercita această prerogativă, fie în mod direct fie prin inspectorii judecătorești sau prin delegație dată oricărui alt magistrat.

În baza dreptului de priveghere, ministrul justiției avea dreptul de a trimite pe judecătorii inamovibili în judecata disciplinară a Consiliului Superior al Magistraturii sau a Curții disciplinare.

Art. 173 din lege preciza că ministrul justiției avea “dreptul de disciplină asupra magistraților amovibili și asupra funcționarilor auxiliari ai justiției”.

Legea de organizare judecătorească din anul 1909 recunoștea și președinților Curților de Apel un drept de control bazat pe o disciplină ierarhică asupra judecătorilor de la Tribunalele din circumscripția teritorială a Curții de Apel.

Același drept era recunoscut și președinților de Tribunale asupra judecătorilor de ocol din circumscripțiile teritoriale ale fiecărui tribunal.

În cazul săvârșirii unei abateri de la îndatoririle profesionale, șeful ierarhic deschidea acțiunea disciplinară împotriva celui acuzat, acțiune care se judeca în Camera de Consiliu, iar hotărârea se comunica ministrului justiției spre confirmare și aducere la îndeplinire.

Legea pentru organizare judecătorească din anul 1909 a prevăzut și incompatibilități pentru judecători: de a face acte de comerț, de a reprezenta părțile în proces, de a fi judecați în afacerile lor personale de către judecătorii de la instanțele la care își desfășurau activitatea (unde erau numiți și funcționau în mod efectiv).

După ce printr-o lege publicată la 29.12.1864 în scopul asigurării solemnității ședințelor de judecată, judecătorii au fost obligați ca în timpul judecății să poarte uniformă, legea din 1 septembrie 1890 prevedea că numirile în funcția de judecători nu se puteau face decât dintre persoanele care obținuseră titlul de Licențiat în Drept.

Spre deosebire de legea de organizare judecătorească din 1865, legea din 1890 prevedea că pentru judecarea abaterilor disciplinare ale magistraților s-a instituit Tribunalul disciplinar la nivelul Curții de Casație pentru judecătorii inamovibili, urmând ca judecătorii amovibili să fie judecați disciplinar de Tribunalele disciplinare constituie pe lângă Curți de Apel.

Legea de organizare judecătorească din anul 1909 a consacrat noi reglementări în raport cu legea din 1865.

Astfel, a fost instituit examenul de capacitate, ca mijloc de selecționare a acestora și au fost creați inspectorii judecătorești. Totodată legea a înființat Consiliul Superior al Magistraturii.

A fost instituită ordinea ierarhică în care judecătorii urmau să se prezinte la ceremoniile publice și a fost consacrată legislativ ierarhia în corpul magistraților.

Inspectorii judecătorești erau delegați de către Ministerul Justiției dintre consilierii Curților de Apel. Aceștia aveau drept de control și supraveghere asupra judecătorilor de

tribunale și de ocoale din circumscripția teritorială a Curții de Apel.

Pentru supravegherea și exercitarea controlului asupra consilierilor de la Curțile de Apel, erau delegați inspectori judecătorești dintre membrii (consilierii) Curții de Casație.

* *
*
*

După primul război mondial s-a remarcat din partea autorităților statului strădania de unificare, în general, a întregii legislații aplicabile pe întreg teritoriul României Mari, inclusiv a legislației referitoare la organizarea puterii judecătorești.

La data de 29 martie 1923 a fost publicată o nouă Constituție, în Monitorul Oficial nr. 282 / 29.03.1923.¹⁰⁾

În cadrul titlului III, intitulat “Despre puterile Statului” este înserat cap. IV denumit “Despre puterea judecătorească”, capitol căruia i-au fost alocate art. 101 – 107 din Constituție. Această Constituție reprezintă o modificare și completare a Constituției din anul 1866.

Sub aspectul statutului judecătorilor și a organizării instituțiilor puterii judecătorești precizăm că a fost sancționată o nouă lege pentru organizare judecătorească prin decretul regal nr. 2110 / 25 iunie 1924, care a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 136 / 26.06.1924. Această lege a fost completată prin legea sancționată prin decretul regal nr. 1207 / 13.04.1925 și publicată în Monitorul Oficial nr. 81 / 14.04.1925, precum și prin legea modificatoare din 28.11.1925.

Legea pentru organizarea judecătorească din 1924 a înlocuit vechea lege din 24.03.1909 aplicabilă în vechiul regat și decretul-lege din 09.10.1919 referitor la organizarea judecătorească din Basarabia.

În art. 1 legea unificatoare enunță instanțele judecătorești, în calitatea lor de organe ale puterii judecătorești: Judecătoriile, Tribunalele, Curțile de Apel, Curțile cu Jurați și Înalta Curte de Casație și Justiție.

*. Art. 3 din lege prevedea că **judecătoriile** erau de trei categorii: urbane, rurale și mixte, în raport de caracterul comunelor care corespundeau circumscripțiilor acestora.

Circumscripțiile judecătorilor urmau să fie stabilite de Ministerul Justiției, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii și cu aprobarea Consiliului de Miniștri.

Competența judecătorilor era reglementată prin legea judecătorilor de pace. De regulă, judecata se desfășura la sediul judecătoriei.

*. **Tribunalele** – funcționau în fiecare capitală de județ cu una sau mai multe secții.

Exista și o excepție, în județul Severin unde funcționau două tribunale, respectiv unul cu sediul la Lugoj și altul cu sediul la Caransebeș.

La fiecare tribunal pe lângă numărul necesar de judecători de ședință existau un număr de judecători care prin delegație îndeplineau atribuții speciale, spre exemplu: judecător de instrucție, judecător sindic, judecător pentru tutele, judecător abilitat pentru a judeca infracțiunile săvârșite de minori.

Judecătorul de instrucție era delegat de ministrul justiției și se afla sub supravegherea procurorului general de pe lângă Curtea de Apel în privința atribuțiilor de poliție judiciară.

¹⁰⁾ Constituția a fost sancționată prin Decret-Regal la data de 28.03.1923. Ea a fost redactată după modelul Constituției Regatului Belgian din 25.02.1885.

La tribunalul de minori putea fi numită asesoare a judecătorului o femeie de cel puțin 30 de ani care a condus cel puțin trei ani o societate de patronaj sau care era Licențiată în Drept și avea cel puțin un copil legitim. Numirea se realiza temporar, pe un termen de 2 ani iar asesoarea avea numai un vot consultativ.

*. **Curțile de Apel** – erau în număr de 12:

- București – cu 6 secții;
- Cluj și Timișoara – cu câte 3 secții;
- Brașov, Chișinău, Craiova, Galați, Iași și Oradea – cu câte 2 secții;
- Constanța și Târgu Mureș – cu câte 1 secție.

La Curtea de Apel București una dintre secții îndeplinea funcția de Cameră de punere sub acuzare.

La fiecare Curte de Apel, la data de 15 septembrie, se desemnau trei consilieri care formau **Camera de punere sub acuzare**, cu excepția Curții de Apel București, la care această cameră constituia o secție distinctă.

*. **Curțile cu jurați** funcționau pe lângă fiecare tribunal competent a judeca în toate materiile criminale, delictelor politice și de presă, cu excepția cazurilor menționate de art. 26 din Constituția din 1923.

Art. 26 alin. 4 din Constituție prevedea că: “Delictelor de presă se judecă de jurați afară de cazurile aci statornicite, cari se vor judeca de tribunalele ordinare, potrivit dreptului comun:

- a) Delictelor ce s-ar omite împotriva Suveranilor țării, Principelui Moștenitor, membrilor Familiei Regale și Dinastiei Șefilor Statelor Străine și reprezentanților lor;
- b) Îndemnurile directe la omor și rebeliune în cazurile când nu au fost urmate se execuțiune;
- c) Calomniile, injuriile, difamațiile aduse particularilor sau funcționarilor publici oricari ar fi, atinși în vieța lor particulară sau în cinstea lor personală”.

În temeiul unei legi din anul 1931, în situația în care erau mai multe cauze în curs de judecată, Curtea cu Jurați se putea permanentiza pe o perioadă de un an.

Asesorii Curții cu Jurați erau trași la sorti de primul președinte al Tribunalului, dintre judecători, iar acuzarea era susținută de un membru al Curții de Apel sau de unul al parchetului tribunalului respectiv, pe baza delegației procurorului general.

*. **Înalta Curte de Casație și Justiție**, unică pentru întreg statul român, se situa în vârful piramidei sistemului jurisdicțional. Această instanță era compusă din: prim-președinte, trei președinți de secție și 51 de consilieri.

Înalta Curte de Casație și Justiție avea trei secții.

În secții reunite această instanță judeca cauzele politice și acuzațiile formulate împotriva membrilor Consiliului de Miniștri.

Înalta Curte de Casație și Justiție avea drept de jurisdicție exclusivă în privința membrilor care o compuneau, în materie penală.

Pe lângă Curtea de Casație și Justiție erau încadrați un număr de magistrați asistenți. Aceștia erau incluși în cadrul corpului judecătoresc și aveau grad de judecător de Tribunal sau de consilier de Curte de Apel.

Titlul VII al legii reglementa instituția inspectorilor judecătorești.

Inspecția Curților de Apel se realiza prin delegație de cel mult trei consilieri ai Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Inspecția tribunalelor și a judecătoriilor se realiza prin intermediul a doi, trei

consilieri ai Curții de Apel, în raza cărora se aflau respectivele instituții.

Titlul VIII (art. 61-66) reglementa instituția Consiliului Superior al Magistraturii.

Consiliul avea, în baza legii, următoarele atribuții:

- să își exprime opinia asupra confirmării, numirii și promovării judecătorilor inamovibili;

- să își dea avizul în situațiile în care era consultat de ministrul justiției;

- să îndeplinească orice altă atribuție stabilită de lege.

Consiliul Superior al Magistraturii era prezidat de ministrul justiției. În situația în care ministrul justiției nu participa la lucrări, președinția Consiliului se exercita de primul-președinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

În ipoteza în care nici primul-președinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție nu participa la ședință, Consiliul era prezidat de cel mai vechi președinte de secție al Curții de Casație și Justiție sau de consilierul cu rang, caracter și atribuții de președinte.

Legea pentru organizarea judecătorească din 25.06.1924 stabilea atribuțiile de selectare și modul de investire în cadrul corpului judecătoresc.

Condițiile generale pentru admiterea în magistratură, prevăzute de lege, erau:

- cetățenia română;

- exercițiul drepturilor civile și politice;

- serviciul militar satisfăcut.

Condițiile speciale pentru admiterea în corpul judecătorilor aveau în vedere vârsta candidatului, titlurile universitare obținute și promovarea examenului de capacitate.

Funcția de **ajutor de judecător** impunea întrunirea condițiilor generale.

Referitor la condițiile speciale, candidatul trebuie să aibă vârsta cuprinsă între 25 ani și maximum 32 de ani. De asemenea, candidatul trebuia să dețină titlul de Doctor în Drept, însă în lipsa unor persoane fizice care să posede acest titlu științific se admiteau și candidații Licențiați în Drept.

Cererile de numire în funcțiile de judecător erau adresate primului președinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Acestea erau examinate de o comisie compusă din: un președinte al Curții și doi consilieri de la aceeași instanță, desemnați la începutul fiecărui an de colegiul președințial.

Ministrul Justiției, proceda la numirea judecătorilor dintre candidații declarați admiși de comisie.

Stagiul judecătorilor era de un an și se finaliza cu examen de capacitate.

Pe perioada stagiului persoana fizică numită în funcție avea calitatea de ajutor de judecător.

Promovarea judecătorilor se realiza cu avizul conform al Consiliului Superior al Magistraturii. În această privință se excepta de la obținerea avizului conform în situația numirii primului – președinte și președinților Înaltei Curți de Casație și Justiție, precum și a procurorului general de la Înalta Curte de Casație și Justiție.

Potrivit art. 126 al legii, funcțiile judecătorești erau incompatibile cu funcțiile publice de orice natură, cu excepția funcțiilor didactice la Facultatea de Drept.

Judecătorii erau opriți să exercite ei înșiși, sub numele soțiilor lor sau prin persoană interpusă, acte de comerț.

Ei nu aveau dreptul să participe la conducerea sau administrarea unei societăți comerciale sau civile.

Judecătorii nu puteau adera la acțiuni politice și nici nu aveau dreptul să ia parte la manifestări cu caracter politic.

Membrii corpului judecătoresc erau inamovibili, cu excepția supleanților, substituiților și ajutorilor de judecători, cărora li se garanta stabilitatea.

De altfel, art. 104 din Constituția din 1923 prevedea că “Judecătorii sunt inamovibili în condițiile speciale pe cari legea le va fixa”.

Disciplina judecătorească se manifesta (concretiza) printr-o **acțiune în priveghere** care presupunea dreptul de notare și control și printr-o **acțiune disciplinară** care avea drept scop aplicarea după forme prestabilite, a sancțiunii disciplinare.

Acțiunea de priveghere – aparținea ministrului justiției, care o putea exercita fie direct, fie prin intermediul inspectorilor judecătorești sau a șefilor ierarhici.

Acțiunea disciplinară se exercita exclusiv de ministrul justiției în cazul în care abaterile disciplinare erau săvârșite de judecătorii amovibili.

În cazul săvârșirii abaterilor disciplinare de către judecătorii inamovibili acțiunea disciplinară se exercita de comisiile disciplinare.

Împotriva judecătorilor inamovibili ministrul justiției avea dreptul de a-i sancționa pentru abaterile comise de la îndeplinirea legată de exercițiul funcției.

Sancțiunile care puteau fi aplicate direct de ministrul de resort judecătorilor inamovibili erau: prevenirea sau mustrarea.

Orice altă sancțiune disciplinară nu putea fi aplicată judecătorilor inamovibili decât de comisiile disciplinare.

Această reglementare avea ca efect asigurarea independenței judecătorilor inamovibili în raport cu reprezentanții puterii executive.

* *
*

În raport cu reglementările legale anterioare (legile de organizare judecătorească din anii: 1865, 1890 și 1909), legea de organizare judecătorească adoptată la data de 25 iunie 1924 reprezintă o etapă superioară în cristalizarea principiilor generale ale organizării judecătorești și a consolidării statutului judecătorului în România.

Prin determinarea concretă a condițiilor generale și speciale necesare pentru accederea la funcția de judecător, precum și a modului de investire în funcție, s-a creat posibilitatea instituirii unui corp judecătoresc de elită.

* *
*

În cele ce urmează, ne vom ocupa de consacrarea principiului independenței judecătorilor – prin studierea în ansamblu a statutului judecătorului – în perioada dictaturii regale și a dictaturii antonesciene.

§.3. Constituția din anul 1938. Actele din perioada septembrie 1940 – august 1944

Instaurarea regimului autoritar instituit de Regele Carol al II-lea s-a realizat prin intermediul a trei acte de valoare politico-juridică, adoptate în perioada 20.02.1938 –

27.02.1938.

Inițial, la data de 20 februarie 1938 regele a dat o proclamație prin care a prezentat poporului român noua Constituție prin care “se proclamă hotărât întăietatea Națiunii Române, care prin jertfele și credința sa a creat Statul nostru național.”

La data de 25 februarie 1938 a intrat în vigoare prin sancțiune regală legea pentru apărarea ordinii de stat, prin care erau dizolvate grupările politice care periclitau ordinea publică și socială, în concepția noului regim instituit. Ulterior, la data de 31.03.1938 a intrat în vigoare un Decret – Lege pentru dizolvarea tuturor asociațiilor, grupărilor sau partidelor politice.

În sfârșit, actul cu valoarea politico-juridică cea mai însemnată pentru perioada respectivă îl reprezintă noua lege fundamentală - Constituția din data de 27 februarie 1938.

Titlul III al Constituției intitulat “Despre puterile Statului”, cuprindea cap. V consacrat puterii judecătorești (art. 73-78).

“Art. 73: Nici o jurisdicțiune nu se poate înființa decât în puterea unei legi.

Comisiuni și tribunale extraordinare nu se pot crea, sub nici o numire și nici un cuvânt, în vederea unor anume procese fie civile, fie penale sau în vederea judecării unor anume persoane.

Juriul se desființează.

Art. 74: Pentru întreg Statul Român există o singură Curte de Casație și Justiție; în secțiuni unite care are dreptul de a judeca constituționalitatea legilor și a declara inaplicabile pe acelea care sunt potrivnice Constituției. Judecata inconstituționalității legilor se mărginește numai la cazul judecat.

Curtea de Casație și Justiție se va rosti asupra conflictelor de atribuțiuni.

Dreptul de recurs în casare este de ordin constituțional.

Art. 76: Judecătorii sunt inamovibili. Inamovibilitatea se va statornici printr-o lege specială care va interveni cel mai târziu în termen de șase luni de la promulgarea prezentei Constituții. În acest răstimp sancțiunile disciplinare se vor aplica prin Decret - Regal.

Art. 77: Justiția militară se organizează prin lege.

Ar. 78: Contenciosul administrativ este în căderea puterii judecătorești, potrivit legii speciale.

Puterea judecătorească nu are cădere să judece actele de guvernământ precum și actele de comandament cu caracter militar.”¹¹⁾

Deoarece Constituția de la 27 februarie 1938 a statornicit principiile generale pe baza cărora urmau să se organizeze și să funcționeze autoritățile statului, la data de 27 august 1938 a intrat în vigoare o nouă lege pentru organizarea judecătorească.

Art. 1 din lege enumera instituțiile puterii judecătorești: judecătoriile, tribunalele, Curțile de Apel și Înalta Curte de Casație și Justiție.

Hotărârile instanțelor judecătorești enumerate erau pronunțate în numele legii și erau executate în numele Regelui României.

*. **Judecătoriile** erau organizate pe două grade – judecătorii comunale și judecătorii de pace.

Judecătoriile de pace supravegheau și controlau personalul “încadrat” în judecătoriile comunale.

¹¹⁾ Conf.univ.dr. Cristian Ionescu, opere citate, pag. 601.

Judecătoriile comunale funcționau în fiecare comună rurală unde nu își avea reședința o judecătorie de pace.

Judecătoria comunală judeca cu un complet de judecată compus din: primarul comunei – în calitate de președinte – și doi membri desemnați de judecătorul de pace, la începutul fiecărui an judecătoresc, dintre foștii funcționari publici, preoți, învățători sau medici domiciliați în comuna respectivă.

Calitatea de grefier era îndeplinită de notarul comunei.

Membrii judecătoriei comunale nu erau incluși în corpul judecătoresc, iar notarul nu era considerat funcționar judecătoresc.

În privința competenței, judecătoriile comunale judecau, fără drept de apel, litigiile dintre locuitorii comunei privind creanțe, revendicări de bunuri mobile fungibile sau obligații de a face până la valoarea de 500 lei, inclusiv. Erau, de asemenea, competente să judece contravențiile constatate de autoritățile administrative, când sancțiunea prevăzută era pedeapsa amenzii de la 50 lei la 500 lei.

Judecătoriile comunale pronunțau hotărâri care se numeau **cărți de judecată**.

Împotriva acestor hotărâri judecătorești se putea exercita calea de atac a recursului, în termen de 10 zile, la judecătoria de pace.

Judecătoriile de pace erau după statutul comunelor care erau incluse în circumscripția lor, de trei feluri: judecătorii urbane, judecătorii rurale și judecătorii mixte.

*. **Tribunalele** – funcționau în fiecare capitală de județ, cu excepția **județului Severin** unde funcționau două tribunale: Tribunalul Lugoj și Tribunalul Caransebeș; a **județului Hunedoara**, unde funcționau trei tribunale: Tribunalul Brad, Tribunalul Deva și Tribunalul Hațeg și a județului Alba unde funcționau două tribunale: Tribunalul Alba și Tribunalul Abrud.

La începutul fiecărui an judecătoresc primul președinte al tribunalului delega pe judecătorii care urmau să îndeplinească atribuții specifice: judecător sindic, judecător de instrucție, judecător pentru tutele și curatele.

Cu privire la judecătorul de instrucție, acesta se afla sub supravegherea procurorului general de pe lângă Curtea de Apel, în privința atribuțiilor exercitate pe linie de poliție judiciară.

*. **Curțile de Apel** - erau alcătuite din două sau mai multe secții.

Curțile de Apel, cu excepția celei din București, aveau și câte o secție specială denumită “Secție criminală”. Curtea de Apel din București avea în alcătuire două “Secții criminale”.

Cu excepția Curții de Apel București, la fiecare Curte de Apel, ministrul justiției delega trei consilieri care formau **Camera de Acuzare**.

*. **Înalta Curte de Casație și Justiție** – era unică pentru întreg statul român (art. 74 din Constituția din 1938, coroborat cu art. 48 din Legea pentru organizarea judecătorească din 27.08.1938). Ea era compusă din: primul președinte, patru președinți de secții și 68 de consilieri.

Cu privire la **statutul judecătorilor**, în art. 60 din lege se prevedea că erau considerați magistrați și făceau parte din corpul judecătoresc: judecătorii și ajutorii acestora, supleanții și judecătorii de tribunal, consilierii Curților de Apel și ai Înaltei Curți de Casație și Justiție, prim-președinții și președinții Înaltei Curți de Casație și Justiție, ai Curților de Apel și ai Tribunalelor.

Deși excede cercetarea noastră, precizăm că, erau considerați magistrați și membrii

de orice grad ai Ministerului Public.

Legea prevedea și posibilitatea reprimirii în magistratură a foștilor magistrați (judecători și procurori – N.A.), dacă aceștia au promovat examenul de capacitate, dacă le-a fost acordată inamovibilitatea și dacă au trecut cel puțin trei ani de la data depunerii demisiei.

Practic, instituția reprimirii în magistratură se referea în mod exclusiv la magistrații care au demisionat din funcție din motive neimputabile. Aceasta deoarece foștii magistrați care au săvârșit abateri disciplinare și care în loc să fie sancționați disciplinar și-au înaintat demisiile, nu puteau fi reprimiți în corpul magistraților.

Art. 96 din legea precizată prevedea că membrii corpului judecătoresc aflați în funcție la data intrării în vigoare a legii (27 august 1938), sunt și rămân inamovibili.

Coroborând dispoziția art. 96 din lege cu art. 76 din Constituție care prevedea că: "... inamovibilitatea se va statornici printr-o lege specială care va interveni în termen de șase luni ..." rezultă că judecătorii nu au beneficiat de garanția inamovibilității în perioada 27 februarie – 27 august 1938, adică exact șase luni, astfel cum a fost precizat în textul constituțional.

Pe această perioadă de timp inamovibilitatea judecătorilor a fost suspendată.

Ministrul Justiției, Victor Iamandi, preciza în "Expunerea de motive" prezentată, la data de 18 august 1938, în fața Consiliului de Miniștri că: "Inamovibilitatea judecătorilor este doar condiția esențială a unei funcționări normale și imparțiale a justiției. De tăria acestei garanții trebuie să se sfarme toate intervențiile interesate și trebuie să rămână zadarnică orice injoncțiune venită din afară".

Cu aceeași ocazie, este necesar să precizăm că ministrul justiției a atras atenția asupra consecințelor negative rezultate din înțelegerea eronată a inamovibilității.

"Inamovibilitatea magistraților noștri ajunsese să fie considerată drept un bun definitiv câștigat, iar funcționarea ei, spre cinstea și lauda ordinului judecătoresc, a fost în genere și multă vreme apreciată și elogiată. Trebuie însă să mărturisesc că, la mai mult de un deceniu, la început mai izolat și apoi cu tendințe de generalizare, în cazurile în care priveau ordinea și siguranța Statului și care erau deferite justiției, magistrații au alunecat treptat de pe linia obiectivității și intransigenței legale, manifestând o îngrijitoare toleranță iar uneori chiar o simpatie fățișă pentru acei care tulburau liniștea publică și pregăteau fără nici o grijă de sancțiuni, destrămarea și anarhizarea societății. Am putea spune fără să exagerăm, că trecerea pe dinaintea Justiției ajunsese pentru infractorii din această categorie un stimulent în continuarea acțiunii dizolvante la care erau angajați, iar hotărârile de permanentă achitare, pe care le primeau de la judecători o periculoasă justificare a abaterilor grave ce le săvârșeau."

În realitate se pregătea purificarea și sancționarea judecătorilor care nu s-au alăturat noii ordini instituite în stat, de către regimul autoritar.

Dreptul disciplinar consacrat de Legea pentru organizare judecătorească din 27 august 1938

Legea de organizare judecătorească a prevăzut într-un capitol, ansamblul normelor juridice care reglementau abaterile disciplinare.

Textele legale au prevăzut: infracțiunile disciplinare, pedepsele aplicabile, organele

de anchetă și cele de judecată.

Partea a VI-a a legii, referitoare la “Dreptul disciplinar”, nu utiliza noțiunea de infracțiune în sensul pe care îl are astăzi în Dreptul Penal – de faptă care prezintă pericol social, săvârșită cu vinovăție și prevăzută de legea penală.

În “Dreptul disciplinar” prin noțiunea de infracțiune se desemna fiecare abatere disciplinară, cum ar fi de exemplu: domicilierea magistratului judecător într-o altă localitate decât unde profesează ori absențele de la serviciu, fără concediu, etc. Legea utiliza noțiunea de pedeapsă în sensul de sancțiune disciplinară. Pedepsele disciplinare prevăzute de legea pentru organizare judecătorească din 27 august 1938 erau: prevenirea, mustrarea, eliminarea temporară de la înaintare, suspendarea pe timp limitat, disponibilizarea și destituirea.

În textele legale era explicată fiecare sancțiune disciplinară în parte.

Spre exemplu, **prevenirea** – ca sancțiune disciplinară constă în încunoștințarea făcută magistratului materializată prin atragerea atenției asupra neglijenței sau abaterii comise și recomandarea de a nu mai repeta fapta. Sancțiunea disciplinară a prevenirii se aplica în scris în mod confidențial.

Judecătorii inamovibili nu puteau fi sancționați, în principiu, decât pe baza unei hotărâri pronunțată de o comisie de disciplină, cu excepția aplicării sancțiunilor disciplinare – prevenirea și mustrarea – care puteau fi aplicate în mod direct de ministrul justiției.

Art. 240 din Legea de organizare judecătorească prevedea că atunci când magistratul (judecătorul –N.A.) se făcea vinovat că a achitat “cu neîndoielnică rea credință sau dintr-o vădită eronată apreciere a faptelor”, pe infractorii care au încălcat legea de apărare a statului sau pe cei care au violat dispozițiile art. 323-326 din Codul penal, judecătorului i se aplică sancțiunea disciplinară (pedeapsa) prin Înalt Decret Regal, în urma întocmirii unui raport motivat al ministrului justiției.

Deci, în această ipoteză judecătorul nu mai era trimis înaintea unei comisii disciplinare în vederea judecării abaterii disciplinare și, eventual, a aplicării sancțiunii disciplinare.

Art. 323-326 din Codul penal erau incluse în Titlul VI – “Crime și delictе în contra liniștii publice”, capitolul III – “Ațâțări, instigări și alte delictе contra liniștii publice”.

Întrucât Constituția din 1938 a desființat Curțile cu Jurați, judecarea crimelor a trecut în competența instanțelor de drept comun, ceea ce a determinat, înființarea unor secții speciale în cadrul Curților de Apel.

Legea a interzis tuturor judecătorilor să colaboreze la publicații, cu excepția celor de specialitate sau a celor literare. A interzis judecătorilor prerogativa de a critica, în scris sau verbal, pe șefii ierarhici sau acele organe în a căror atribuții intra dreptul de a se pronunța asupra situației lor de membrii a corpului judecătoresc.

Ministrului Justiției i s-a conferit dreptul de a dispune direct suspendarea din funcție a judecătorului până în momentul în care comisia disciplinară pronunța o hotărâre definitivă.

Ministrul Justiției avea dreptul de a suspenda pe un judecător care, în urma raportului motivat al anchetatorului, se dovedea că a participat la o acțiune cu caracter politic.

Legea din anul 1938 a menținut dispozițiile referitoare la numirea femeilor, în calitate de asesoare, la tribunalele de minori.

* *
*

Prin Decretul Regal nr. 3051 din 05.09.1940 Generalul Ion Antonescu a fost numit președinte al Consiliului de Miniștri și fost însărcinat cu formarea noului guvern.

Prin Decretul Regal nr. 3052 din 05.09.1940 a fost suspendată Constituția promulgată la 27 februarie 1938 și au fost dizolvate Corpurile Legiuitoare, iar prin Decretul Regal nr. 3053 din 05.09.1940 a fost investit Generalul Ion Antonescu, președintele Consiliului de Miniștri, cu depline puteri pentru conducerea statului român.

În urma rebeliunii legionare, la data de 15 februarie 1941 a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 39, Decretul - Regal nr. 314 / 14.02.1941 pentru abrogarea Decretului – Regal nr. 3151 din 14 sept 1940, pentru crearea Statului Național Legionar.

Din punct de vedere politic la data de 22 iunie 1941, Generalul Ion Antonescu, conducătorul statului, a emis un ordin de zi către Armată¹⁾ prin care solicita ostașilor români să dezrobească Basarabia și partea de nord a Bucovinei, ocupate de sovietici la 28 iunie 1940.

După data de 6 septembrie 1940 nu s-au produs schimbări majore cu privire la organizarea și funcționarea instituțiilor puterii judecătorești.

Starea de asediu proclamată din perioada regimului autoritar al Regelui Carol al II-lea a fost transformată după rebeliunea legionară (21-24 ianuarie 1941), în stare de război.

Principala consecință a acestei stări de fapt și de drept a reprezentat-o creșterea deosebită a importanței instanțelor militare.

Au fost create instanțe militare speciale, constituite din trei generali numiți de Ministerul Apărării Naționale sau în cazuri urgente de către comandantul Armatei sau al Corpului de Armată unde fapta a fost săvârșită.

În perioada amintită, instanțele militare au fost următoarele:

- **Consiliile de disciplină** – funcționau pe lângă fiecare regiment și judecau infracțiuni cu un pericol social specific (concret) redus care erau săvârșite de militari cu grade inferioare.

- **Tribunalele militare** – funcționau pe lângă corpurile de armată și judecau infracțiunile comise de ofițeri și infracțiunile săvârșite de civili, pe care legea le dădea în competența acestor instanțe.

- **Curtea Militară de Casație și Justiție** era competentă să judece recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunalele militare. Judeca în primă instanță infracțiunile săvârșite de generali și de către ofițerii magistrați.

În perioada războiului, începând cu 22 iunie 1941, tribunalele militare au fost înlocuite de **Curțile marțiale**, care dispuneau de o conducere proprie iar dispozițiile procedurale aplicabile erau distincte în raport cu cele aplicate de instanțele de judecată civile.

În perioada menționată (septembrie 1940 – august 1944) a intrat în vigoare Legea nr. 726 (decretul nr. 2902 / 29.11.1943, publicat în M. Of. Nr. 258 / 03.11.1943).

În baza noii legi de organizare judecătorească, organele puterii judecătorești erau: Judecătoriile, Tribunalele, Curțile de Apel și Înalta Curte de Casație și Justiție.

¹⁾ Publicat în Monitorul Oficial, partea I, nr. 145 / 22.06.1941.

Justiția militară, potrivit art. 2 din legea menționată, era organizată printr-o lege specială.

*. **Judecătorile** – erau urbane, rurale sau mixte în raport de felul comunelor care compuneau circumscripția lor.

Judecătorii de la judecătoriile rurale și de la cele mixte erau obligați să judece o zi pe săptămână și la primăriile din comunele rurale, situate la o distanță mai mare de 15 km de comuna de reședință a judecătoriei.

*. **Tribunalele** – funcționau în fiecare capitală de județ. Circumscripția teritorială a tribunalului era identică cu suprafața județului. Acestea erau organizate fie pe o singură secție, fie pe mai multe secții.

Judecătorul de instrucție era delegat printr-o decizie a ministrului justiției dintre judecătorii tribunalului, pe baza recomandării primului – președinte al tribunalului și cu avizul procurorului general al Curții de Apel.

Primul – președinte al tribunalului desemna pentru o perioadă de doi ani judecătorești, judecătorii care urmau să formeze secțiile tribunalului, judecătorii sindici, judecătorii pentru tutele, curatele și fonduri dotale precum și pe judecătorii desemnați să judece infracțiunile săvârșite de minori.

*. **Curțile de Apel** – erau în număr de 11 pe întreg cuprinsul țării și purtau, de regulă, numele localității unde funcționau.

Erau și două excepții, respectiv: Curtea de Apel din Arad care se denumea Curtea de Apel Arad – Oradea și Curtea de Apel din Sibiu care era denumită Curtea de Apel Sibiu – Cluj.

Fiecare Curte de Apel era organizată pe secții.

Existau și Curți de Apel cu o singură secție – nedivizată.

Conducerea Curții de Apel cu o singură secție era asigurată de **președintele Curții** iar în cazul Curților de Apel cu mai multe secții de **primul președinte**.

*. **Înalta Curte de Casație și Justiție** – era, ca și în reglementările anterioare, una singură pentru întreg statul român. Organizarea și funcționarea Înaltei Curți de Casație și Justiție era stabilită printr-o lege organică.

Pe lângă Ministerul Justiției funcționau două Consilii ale Magistraturii, fiecare cu o competență determinată prin legea de organizare judecătorească.

Există un **Consiliu Superior al Magistraturii** care avea ca atribuții întocmirea tabelor de propunere pentru numiri și transferări în funcțiile de consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție, de prim-președinte sau președinte la Curțile de Apel;

Un alt **Consiliu Superior al Magistraturii** întocmea tabelele de propuneri pentru numirea în funcție sau pentru transferul în funcțiile de consilieri la Curțile de Apel, de prim-președinți sau președinți de tribunale ori în funcțiile de judecători.

Amândouă Consiliile erau prezidate de ministrul justiției sau în lipsa acestuia, de primul președinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție. Dacă nici primul-președinte al instanței supreme nu era disponibil, președinția era asigurată de procurorul general al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Art. 143 din legea de organizare judecătorească prevede că membrii corpului judecătoresc erau inamovibili, cu excepția judecătorilor stagieri care beneficiau de stabilitate.

Incompatibilitățile judecătorilor prevăzute în Legea nr. 726 / 1943 erau aceleași cu cele prevăzute în Legea de organizare judecătorească din 27 august 1938.

Exista și o excepție referitoare la aptitudinea judecătorilor de a îndeplini funcții administrative pe perioada de timp cât România se afla în stare de război.

Dreptul disciplinar era reglementat în linii generale în mod identic cu cel prevăzut în legea din 1938.

Existau două acțiuni la care erau supuși membrii corpului judecătoresc.

- **o acțiune de priveghere** – care abilita pe ministrul justiției și pe șefii ierarhici să execute inspecții și controale asupra judecătorilor;

- **o acțiune disciplinară propriu-zisă** – care se aplica de comisia disciplinară.

La fel ca și în legea din 27.08.1938, ministrul justiției putea aplica în mod direct sancțiunile disciplinare mai ușoare – **prevenirea și mustrarea**.

În plus, Ministrul Justiției putea aplica direct judecătorilor amovibili (stabili) alte două sancțiuni disciplinare: **pierderea salariului pe o durată de până la 15 zile și mustrarea disciplinară**. Aceste două sancțiuni nu puteau fi aplicate de reprezentantul puterii executive decât în privința judecătorilor stagiați (care reprezentau unica categorie de judecători care nu erau inamovibili).

La Înalta Curte de Casație și Justiție funcționau două Comisii disciplinare.

Prima comisie era constituită pentru judecarea membrilor Înaltei Curți de Casație și Justiție.

A doua comisie era formată cu scopul de a judeca disciplinar pe membrii Curților de Apel și pe magistrații – asistenți de la Înalta Curte de Casație. Această comisie avea competența de a judeca apelurile declarate împotriva hotărârilor judecătorești disciplinare pronunțate de Comisiile constituite pe lângă Curțile de Apel.

O noutate absolută în sistemul legislativ românesc a fost reprezentată de instituția **acțiunii recursorii**, reglementată în art. 221 din Legea nr. 726 / 1943. În temeiul acestei norme juridice, judecătorii puteau fi chemați în judecată, prin formularea unei acțiuni recursorii, de către persoanele pe care le-au judecat.

Condițiile prevăzute pentru exercitarea acțiunii recursorii – prevăzute de textul legal – erau:

- să se pretindă că în timpul cercetărilor sau al judecății pricinii, judecătorii au lucrat cu viclenie sau au fost mituiți;
- în situația în care legea îi declara răspunzători;
- în caz de tăgadă de dreptate;
- dacă exista o decizie disciplinară de condamnare împotriva judecătorului.

Acțiunea recursorie putea fi introdusă pe rolul instanței după ce, în prealabil, comisiile disciplinare stabileau în mod definitiv vinovăția judecătorului.

Această acțiune se judeca în conformitate cu procedura specială prevăzută de Codul de procedură penală (Codul de procedură penală Carol al II-lea, în vigoare de la 01.01.1937).

Considerăm că prin dreptul de a aplica sancțiuni disciplinare, direct de către ministrul justiției, ca exponent al puterii executive, în privința judecătorilor inamovibili, legile de organizare judecătorească din 1938 și 1943 au afectat serios independența puterii judecătorești.

Faptul că sub imperiul legii din 1943 existau **două** Consilii Superioare ale Magistraturii – unul pentru propunerea consilierilor la Înalta Curte de Casație și Justiție și a prim-președinților și președinților Curților de Apel, iar altul pentru numirea celorlalți judecători – a reprezentat, în opinia noastră, un pas înapoi în consacrarea rolului de garant

al independenței judecătorilor a acestei instituții.

Mai mult, faptul că pe lângă Curtea de Casație și Justiție funcționau **două** comisii disciplinare – prima având ca obiect judecarea membrilor Înaltei Curți de Casație și Justiție, iar a doua având competența de a judeca în materia disciplinară, pe membrii Curților de Apel și pe magistrații asistenți de la Înalta Curte de Casație și Justiție – lasă impresia instituirii unui regim de judecată și de aplicare a sancțiunii diferențiat în raport de gradul judecătorului care era judecat disciplinar (adică în funcție de instanța la care funcționa în momentul comiterii abaterii disciplinare).

Deși prezintă anumite imperfecțiuni, legile de organizare judecătorească din anii 1938 și 1943 reprezintă momente importante în dezvoltarea principiului inamovibilității membrilor corpului judecătoresc, principiul care reprezintă “o piatră de temelie” în afirmarea independenței judecătorilor.

De asemenea, a fost îmbunătățită organizarea instanțelor judecătorești precum și funcționarea Ministerului Justiției, în calitate de organ al puterii executive care administrează justiția în România.

Trebuie avută în vedere, în caracterizarea legilor de organizare judecătorească și situația politică a țării aflată sub guvernarea a două regimuri politice autoritare și, din punct de vedere militar, sub stare de asediu (februarie 1938) și sub stare de război (ianuarie 1941).

§.4. Principiul independenței judecătorilor și organizarea instanțelor judecătorești în perioada regimului socialist

În data de 23 august 1944 în jurul orei 1530 Mareșalul Ion Antonescu a fost arestat din ordinul Regelui Mihai I al României, deoarece a refuzat, în mod repetat, să semneze armistițiul cu aliații.

În seara zilei de 23 august 1944 a fost transmisă Proclamația Regelui Mihai I către Țară prin care se anunța ieșirea României din alianța cu puterile Axei și imediata încetare a războiului cu Națiunile Unite.

Prin Decretul – Regal nr. 1626 din 31 august 1944 au fost fixate drepturile românilor în cadrul Constituției din 1866, cu modificările aduse prin Constituția din 29 martie 1923.¹²⁾

Decretul Regal nr. 1626 / 31.08.1944 a fost ulterior modificat prin Decretul Regal nr. 1849 / 11 octombrie 1944.¹³⁾

La data de 12 septembrie 1944 a fost semnată la Moscova, convenția de armistițiu între guvernul român, pe de o parte și, guvernele Uniunii Sovietice, Regatului Unit și Statelor Unite ale Americii, pe de altă parte.

Punctul 14 al acestei Convenții prevedea următoarele: “Guvernul și Înalțul Comandament Român se obligă să colaboreze cu Înalțul Comandament Aliat (sovietic), la arestarea și judecarea persoanelor acuzate de crime de război.”¹⁴⁾

Această convenție a recunoscut dreptul de jurisdicție a părții sovietice asupra cetățenilor români. Pe baza ei “o mare parte a cetățenilor români și în mod deosebit comandanții militari, oamenii politici și toți cei care au ocupat diferite funcții de stat în perioada 1940 – 1944 au fost lăsați la discreția unei puteri străine...”¹⁵⁾

¹²⁾ Publicat în Monitorul Oficial, partea I, nr. 202 din 2. sept. 1944

¹³⁾ Publicat în Monitorul Oficial, partea I, nr. 235 din 11.10.1944

¹⁴⁾ Convenția împreună cu Anexa a fost publicată în M.Of., Partea I, nr. 219 / 22.09.1944.

¹⁵⁾ Ioan Dan, “Procesul Mareșalului Antonescu”, Editura Tempus, București, 1993, pag. 29

Pe data de 21.01.1945 au intrat în vigoare Legea nr. 50, pentru urmărirea și pedepsirea criminalilor și profitorilor de război și Legea nr. 51, pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării. Ca urmare a adoptării Legii nr. 312 / 1945, la data de 24.04.1945 a fost înființat un Tribunal al Poporului cu sediul în municipiul București.

Prin Legea nr. 527 / 11.07.1945 a fost înființat un al doilea Tribunal al Poporului cu reședința la Cluj.

Completul de judecată al Tribunalului Poporului era constituit din 9 membri: doi judecători profesioniști numiți de ministrul justiției și șapte judecători aleși de grupările politice.

Acuzatorii publici, care au fost instituți prin Legea nr. 50 / 1945, aveau prerogativa de a cerceta toate cauzele cu care erau învestiți de Consiliul de Miniștri.

Legea de organizare judecătorească nr. 726 / 1943 a fost abrogată prin legea nr. 640 / 1944 pentru instituirea unui regim tranzitoriu de organizare judecătorească.¹⁶⁾

Legea menționată, care a intrat în vigoare la 01.01.1945, a repus în vigoare legea de organizare judecătorească din 1924.

Temp de 4 luni de la publicarea legii în Monitorul Oficial, a fost suspendată inamovibilitatea judecătorilor de la toate instanțele. Acestora nu li s-a recunoscut nici măcar stabilitatea în funcție!!!

În acest interval de timp, ministrul justiției avea aptitudinea de a disponibiliza pe oricare judecător, fără să indice motivele și fără să fi fost, în prealabil, sancționat disciplinar.

O altă curiozitate a textului rezultă din faptul că deși legea intra în vigoare la data de 1 ianuarie 1945, suspendarea inamovibilității judecătorilor a fost aplicată din ziua publicării legii în Monitorul Oficial (19 decembrie 1944).

Ulterior, organizarea puterii judecătorești și consacrarea statutului judecătorilor s-a realizat prin două acte normative: Legea nr. 34 / 1945 și Legea nr. 492 / 1945.

Nici una din cele două legi nu a adus modificări substanțiale sistemului judecătorec existent.

Denumirea instanțelor de drept comun și competența acestora au rămas, în linii mari, aceleași.

Au fost introduse **sfaturile de împăciuire** – care consiliau părțile în vederea împăcării, **în materie penală** pentru comiterea infracțiunilor de: lovire, amenințare, calomnie, injurie, tulburare de posesie, degradarea bunurilor altuia, strămutare și desființare de semne de hotar, iar **în materie civilă și comercială** pentru litigiile dintre locuitorii comunei respective privind creanțe, bunuri mobile sau obligații “de a face”, până la valoarea de 50.000 lei, cu excluderea penalităților de întârziere și a cheltuielilor de judecată.

Judecătoriile și tribunalele funcționau potrivit sistemului legislativ anterior, cu deosebirea că au fost înființate judecătoriile în materii speciale, **de muncă** și **în materie contravențională**, care aveau același statut ca și judecătoriile urbane, rurale sau mixte.

Curțile de Apel – erau în număr de 12 iar reședințele acestora și raza lor teritorială erau stabilite exclusiv prin lege.

Organizarea și funcționarea **Curții de Casație și Justiție** era determinată prin lege

¹⁶⁾ Legea nr. 640 / 1944 a fost publicată împreună cu Decretul nr. 2443 / 18.12.1944 în Monitorul Oficial, partea I, nr. 294 / 19.12.1944.

organică.

Consiliul Superior al Magistraturii avea aceleași atribuții prevăzute în legislația din perioada interbelică. Era prezidat de ministrul justiției iar sarcinile sale au fost limitate la propunerile de numiri în funcțiile vacante, de avizare în cazurile în care era consultat de ministrul justiției.

De asemenea, Consiliul Superior al Magistraturii, îndeplinea orice altă atribuție conferită prin dispoziții legale.

Cazurile de incompatibilitate a judecătorilor erau acele prevăzute de legislația anterioară. Ca excepție, legea permitea judecătorilor să fie membri ai asociațiilor culturale, de asistență socială sau națională, recunoscute de stat, fără a exercita administrarea financiară a acestor persoane juridice.

Inamovibilitatea judecătorilor a fost suspendată pe perioada 19 decembrie 1944 – 01 septembrie 1945. Pe aceeași perioadă membrii corpului judecătoresc nu au beneficiat nici de stabilitate în funcție.

Adunările Generale ale Curților de Apel și ale Tribunalelor aveau competență pe linie disciplinară.

Legea prevedea aplicarea de sancțiuni disciplinare în cazul în care sentințele sau deciziile nu erau pronunțate în termen de 10 zile de la închiderea dezbaterilor, sau dacă hotărârile judecătorești nu erau redactate în termen de maximum 15 zile de la pronunțare.

Ministrul justiției avea aptitudinea de a exercita **acțiunea de priveghere** asupra judecătorilor inamovibili direct sau prin inspectorii judecătorești.

De asemenea, șefii ierarhici puteau exercita acțiunea de priveghere asupra judecătorilor din subordine dacă legea le conferea acest drept.

Astfel primul – președinte al Curții de Casație avea acțiunea de priveghere pe care o putea exercita asupra președinților Curții de Casație, a membrilor Curții de Casație și asupra primilor – președinți ai Curților de Apel.

Primii – președinți ai Curților de Apel exercitau acțiunea de priveghere asupra președinților Curții de Apel, a consilierilor Curții precum și asupra judecătorilor Tribunalelor din circumscripția Curții.

În exercitarea acțiunii de priveghere persoanele îndreptățite controlau lucrările judecătorilor, apreciau cu privire la activitatea și aptitudinile profesionale ale acestora și asupra raporturilor de serviciu cu justițiabilii, avocații și ceilalți participanți la activitatea de judecată.

Ministrul Justiției dispunea și de **acțiunea disciplinară** pe care o putea exercita numai cu privire la judecătorii amovibili.

La fel ca în reglementările anterioare, judecătorilor inamovibili ministrul le putea aplica sancțiunile disciplinare privitoare la **prevenire** și la **mustrare** pentru acele abateri săvârșite de la îndeplinirea de serviciu.

Pentru celelalte abateri disciplinare, judecătorii inamovibili urmau a fi trimiși în judecată în fața instanței disciplinare competente.

Membrii Curții de Casație, membrii Curților de Apel, președinții și prim-președinții Tribunalelor erau judecați disciplinar de o comisie disciplinară care funcționa pe lângă Curtea de Casație.

Această comisie judeca și apelurile declarate împotriva hotărârilor judecătorești disciplinare pronunțate la comisiile constituite pe lângă Curțile de Apel.

Judecătorii de la tribunale și de la judecătoriile din circumscripția unei Curți de

Apel erau judecați de o comisie disciplinară care funcționa pe lângă Curtea de Apel respectivă. Cercetările prealabile se efectuau de judecătorii inspecitori sau de șefii ierarhici.

Hotărârile comisiilor disciplinare erau executate prin dispoziția ministrului justiției.

Și această lege de organizare judecătorească prevedea, ca și legea nr. 726 / 1943, posibilitatea exercitării acțiunii recursorii sau a unei acțiuni în daune împotriva judecătorilor în ipotezele în care aceștia au judecat cauzele cu viclenie sau au fost mituiți, ori în situația în care legea îi declara răspunzători sau în caz de tăgadă de dreptate.

Suspendarea temporară, disponibilizarea sau destituirea judecătorilor se realiza prin decret regal, emis pe baza unui raport motivat al ministrului justiției.

Toți membrii ordinului judecătoresc erau numiți în funcție prin decret regal și înainte de exercitarea efectivă a funcției depuneau jurământul prevăzut de lege.

Aceasta este, pe scurt, organizarea instituțiilor puterii judecătorești în perioada 23 august 1944 și până la 6 martie 1945, dată la care în România a fost instaurat guvernul Dr. Petru Groza.

* *
*

La începutul acestui paragraf am menționat legile în baza cărora au fost înființate cele două Tribunale ale Poporului.

Din punct de vedere strict juridic, prin Legea nr. 291 / 18 august 1947, de urmărire și sancționare a celor vinovați de crime de război sau împotriva păcii sau omenirii, au fost desființate Tribunalele Poporului, iar competența acestora a fost dată în atribuția secțiilor criminale ale Curților de Apel din București și din Cluj.

Pe plan legislativ a fost adoptată o nouă lege de organizare judecătorească, Legea nr. 341 / 1947¹⁷⁾ care a intrat în vigoare la data de 1 martie 1948.

Potrivit noii legi de organizare judecătorească organele judecătorești au rămas aceleași: judecătoriile, tribunalele, Curțile de Apel și Curtea de Casație și Justiție.

A fost introdusă instituția **asesorilor populari** în compunerea tuturor instanțelor penale, iar în compunerea instanțelor civile numai la judecătoriile rurale.

Au fost înființate sedii secundare ale judecătoriilor populare rurale.

Cu privire la **tribunale** legea nr. 341 / 1947 de organizare judecătorească nu a adus modificări majore în raport cu reglementările anterioare.

Astfel, președintele tribunalului, la fiecare început de an judecătoresc, delega judecătorii care urmau să îndeplinească atribuțiile de judecători sindici, judecători pentru fondurile dotale și judecători abilitați să judece cauzele penale cu inculpații minori.

Judecătorii de instrucție erau desemnați de ministrul justiției dintre judecătorii de la secția penală (criminală) a Tribunalului.

Curțile de Apel – judecau în cauzele penale cu **doi consilieri și trei asesori populari** iar în celelalte cauze precum și în recurs, judecau cu complete constituite din **doi consilieri**. În România, potrivit legii nr. 341 / 1947 existau 14 Curți de Apel.

Curtea de Casație și Justiție – era alcătuită din două secții. Completele de judecată ale instanței supreme se constituiau din **patru membri**, iar în caz de constituire a completelor de divergență, din **șapte membri**.

¹⁷⁾ Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 282 din 05.12.1947.

Legea nr. 341 / 1947 a prevăzut funcționarea, pe lângă Ministerul Justiției, a Consiliului Superior al Magistraturii, care se întrunea sub președinția ministrului justiției.

Atribuțiile Consiliului Superior erau identice cu cele prevăzute de dispozițiile legale anterioare.

Condițiile generale pentru numirea în funcție a judecătorilor – erau aceleași cu cele prevăzute în legislația anterioară.

Totuși, noua lege prevedea că la tribunalele și judecătoriile în a căror circumscripție teritorială, cel puțin 30% din populație avea o altă limbă maternă comună decât limba română, judecătorii și asesorii populari, pentru a putea fi numiți în funcții, trebuiau să cunoască și limba naționalității respective, pe lângă limba oficială a statului, limba română.

Judecătorii potrivit legii nr. 341 / 1947 erau numiți prin decret regal, însă pe parcursul exercitării funcției nu mai beneficiau de garanția inamovibilității ci se bucurau doar de stabilitate.

Incompatibilitățile judecătorilor erau cele prevăzute în legislația anterioară, cu **excepția manifestărilor publice cu caracter politic.**

Această excepție trebuie privită în strânsă legătură cu eliminarea din guvern în noiembrie 1947, a ultimilor reprezentanți ai partidelor istorice, ceea ce marca premisele instaurării partidului unic totalitar. Or, în noile condiții, puterea politică nu numai că nu interzicea participarea judecătorilor la activitățile politice dar era chiar interesată de participarea lor, în scopul legitimării noului regim instaurat.

Sanțiunile disciplinare erau expres prevăzute de lege, cu descrierea laturii obiective a abaterilor disciplinare. Judecătorul care era pus în disponibilitate putea fi reprimat în funcție după o perioadă de doi ani de la aplicarea sancțiunii disciplinare. Pentru judecătorul destituit nu exista o astfel de posibilitate.

Ministrul Justiției exercita dreptul de priveghere și dreptul de disciplină asupra judecătorilor.

În virtutea **dreptului de priveghere**, ministrul justiției avea aptitudinea, în mod direct sau prin delegație dată judecătorilor inspectori, de a inspecta, de a nota și de a trimite pe judecători în fața instanțelor disciplinare.

Dreptul de disciplină – avea ca obiect aptitudinea de a aplica sancțiuni disciplinare.

Ministrul justiției putea aplica direct sancțiunile disciplinare referitoare la **prevenire și mustrare** (la fel ca și în legislația anterioară). Pentru aplicarea celorlalte sancțiuni disciplinare, ministrul justiției îl trimitea pe judecător în fața **comisiei de disciplină.**

Comisiile disciplinare funcționau la Curtea de Casație și Justiție și erau formate în raport de gradul judecătorului ce urma a fi judecat disciplinar.

Pe lângă Curtea de Apel București funcționa o comisie disciplinară pentru judecarea judecătorilor de la tribunalele și judecătoriile din țară. Hotărârile pronunțate de comisia disciplinară organizată pe lângă Curtea de Apel București puteau fi atacate cu calea de atac a apelului, la comisia disciplinară organizată pe lângă Curtea de Casație și Justiție.

Titularii dreptului de apel erau: judecătorul sancționat disciplinar și ministrul justiției care exercita acest drept procesual prin intermediul procurorului general.

Acțiunea recursorie împotriva judecătorilor era admisă de principiu, însă aceasta se

putea exercita numai în situațiile în care judecătorii erau declarați răspunzători pentru tăgadă de dreptate sau când se pretindea că aceștia în cursul judecării pricinii au lucrat cu viclenie sau au fost mituiți.

Acțiunile recursorii se puteau introduce după ce, în prealabil, comisia disciplinară stabilea vinovăția judecătorului, în mod definitiv.

* *
*

La data de 30.12.1947, Regele Mihai I a abdicat pentru sine și pentru urmașii săi de la tron.

Suveranul a lăsat poporului român libertatea de a-și alege noua formă de stat.

Prin Legea nr. 363 / 1947 ¹⁸⁾ Statul Român a fost constituit în “Republică Populară Română” (art. 3), iar Constituția din 1866, cu modificările din 29 martie 1923 și acelea din 1 septembrie 1944, a fost abrogată (art. 2).

La data de 13 aprilie 1948 a fost adoptată de Marea Adunare Națională Constituția Republicii Populare Române. ¹⁹⁾

Titlului VII al noii Constituții intitulat “Organe judecătorești și parchetul” i-au fost alocate art. 86-98.

“Art. 86: Instanțele judecătorești sunt: Curtea Supremă, una pentru întreaga țară, Curțile, tribunalele și judecătoriile populare.

Art. 87: Se pot înființa prin lege, instanțe speciale pentru anumite ramuri de activitate.

Art. 88: La toate instanțele, cu excepția Curții Supreme, judecarea are loc cu asesori populari, afară de cazurile când legea dispune altfel.

Art. 89: Primul președinte, președinții și membrii Curții Supreme sunt numiți de Prezidiul Marii Adunări Naționale a R.P.R., la propunerea guvernului.

Art. 90: Curtea Supremă supraveghează activitatea judiciară a instanțelor și organelor judiciare, în condițiile legii.

Art. 91: La toate instanțele de judecată, dezbaterile sunt publice, afară de cazurile și condițiunile prevăzute de lege.

Art. 92: Dreptul de apărare în fața tuturor instanțelor este garantat.

Art. 93: Judecătorii de orice grad se supun în exercitarea atribuțiilor lor numai legii și aplică legile egal față de toți cetățenii.

Art. 94: O lege va determina organizarea și modul de funcționare a instanțelor judecătorești, precum și modul de numire și îndepărtare a judecătorilor de orice grad.

Art. 95: În Republica Populară Română, parchetul supraveghează respectarea legilor penale, atât de către funcționarii publici, cât și de către ceilalți cetățeni.

Art. 96: Parchetul veghează îndeosebi la urmărirea și pedepsirea crimelor împotriva ordinii și libertății democratice, a intereselor economice, a independenței naționale și a suveranității Statului Român.

Art. 97: Parchetul se compune dintr-un procuror general al Republicii Populare Române și mai mulți procurori.

Prin lege se vor determina modul de organizare, atribuțiile și funcționarea

¹⁸⁾ Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr 300 bis din 30 decembrie 1947.

¹⁹⁾ Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr 87 bis din 13 aprilie 1948.

parchetului.

Art. 98: Procurorul general al Republicii Populare Române se numește de Prezidiul Marii Adunări Naționale a R.P.R., la propunerea guvernului.”

În aplicarea dispozițiilor constituționale adoptate, după modelul legislației sovietice, a fost adoptat Decretul nr. 1 / 22.04.1948 prin care a fost desființată Curtea de Casație și Justiție iar în locul acesteia a fost înființată **Curtea Supremă**.

Prin decretul 132 / 02.04.1949 a fost reorganizată justiția după modelul sovietic.

Organele judecătorești, în concepția actului normativ citat, erau: judecătoriile populare, tribunalele, curțile și Curtea Supremă.

În dispozițiile legale erau prevăzute principiile de organizare a justiției: principiul unității justiției pentru toți cetățenii români; principiul folosirii limbii materne în fața organelor judiciare; principiul publicității dezbaterilor; principiul dreptului la apărare; **principiul independenței judecătorilor și al supunerii lor numai legii**; principiul participării asesorilor populari la activitatea de judecată a tuturor instanțelor, cu excepția Curții Supreme.

*. **Judecătoria populară** – devenea veriga de bază a justiției căpătând plenitudinea de jurisdicție (competență generală).

Ea este competentă să judece, în fond, cauzele penale și civile ori de câte ori nu se prevedea altfel în dispozițiile legale.

Judecătoriile populare erau de trei categorii: urbane, rurale și mixte, iar judecata se realiza în complet format dintr-un singur judecător sau ajutor de judecător (adică judecător definitiv sau judecător stagiar), cu participarea a doi asesori populari.

*. **Tribunalele** – erau instanțe judecătorești ierarhic superioare în raport cu judecătoriile populare. Funcționau în fiecare capitală de județ cu excepția județelor Sălaj și Hunedoara în care funcționau câte două tribunale.

Tribunalul judeca ca instanță de apel în toate cauzele civile judecate în primă instanță de judecătoriile populare. Ca instanță de recurs tribunalul judeca cauzele penale și cele civile judecate în primă și ultimă instanță, adică fără drept de apel, de judecătoriile populare.

Aceste instanțe, în conformitate cu dispozițiile procedurale, erau competente să judece în primă instanță anumite cauze penale și civile.

Desemnarea judecătorilor care îndeplineau alte atribuții (pentru minori, pentru tutelă) se realiza de președintele tribunalului la fel ca și în dispozițiile legale anterioare.

Judecătorii desemnați să exercite funcția de judecători de instrucție formau Camera de instrucție.

*. **Curțile** – erau instanțe judecătorești ierarhic superioare în raport cu tribunalele. Aceste instanțe erau organizate pe secții specializate (penale, civile) iar completul de judecată era constituit din doi consilieri de curte împreună cu trei asesori populari.

Curțile de Apel judecau recursurile declarate împotriva hotărârilor tribunalelor, date în materie civilă ca instanță de apel iar în materie penală cele pronunțate de tribunale în primă instanță. Erau competente să judece în anumite cauze, determinate de lege, în primă instanță.

*. **Curtea Supremă** – asigura prin practica judiciară pronunțată, unitatea în interpretarea și aplicarea legii.

Potrivit art. 90 din Constituția din 1948, Curtea Supremă exercita supravegherea activității instanțelor judecătorești.

Curtea Supremă judeca în complete formate din cinci consilieri, fără participarea asesorilor populari.

Dacă Curtea Supremă soluționa un recurs și aprecia că este necesar să revină asupra propriei practici judiciare statuate în ultimii trei ani de secția respectivă, completul de judecată era compus din nouă consilieri.

Curtea Supremă judeca și în Secții Unite, cu participarea tuturor membrilor săi în prezența a cel puțin 21 de consilieri.

În Secții Unite, Curtea Supremă judeca în cazul în care se revenea asupra unei practici judiciare stabilită de un complet format de nouă judecători sau asupra unei practici judiciare a unei alte secții decât aceea din care făcea parte completul de judecată care, rezolva un recurs concret ori atunci când se schimba jurisprudența stabilită anterior de Secțiile Unite.

Decretul nr. 132 / 02.04.1949 a prevăzut dispoziția potrivit căreia hotărârile judecătorești se pronunță cu majoritatea voturilor completului.

Complete de judecată fiind formate dintr-un număr de membri, fără soț, întotdeauna se realiza majoritatea și în acest mod au fost practic desființate completele de divergență.

Judecătorii și asesorii populari rămași în minoritate erau obligați să motiveze opinia separată.

Tot prin Decretul nr. 132 / 1949 au fost înființate, în baza art. 87 din Constituția din 1948, instanțe speciale, cum ar fi: instanțele militare, tribunalele speciale feroviare, tribunalele maritime și fluviale.

Având în vedere organizarea judecătorească existentă, fundamentată pe Decretul 132 / 02.04.1949, apreciem că regimul politic instaurat a afectat grav independența judecătorilor.

În primul rând, a fost luată judecătorii cea mai puternică pavază a independenței acestora – inamovibilitatea.

În al doilea rând, Constituția din anul 1948 și Decretul nr. 132 / 02.04.1949 au fost primele acte normative românești care au trasat sarcini justiției, deci judecătorilor.

Practic, deși proclamată formal în Constituția țării, independența judecătorilor a fost abolită de regimul politic de inspirație sovietică, care vedea în acest principiu fundamental al puterii judecătorești, o piedică în aservirea totală a țării.

O justiție independentă și puternică nu convenea exponenților puterii sovietice ocupante și nu se încadra în “canoanele” materialismului dialectic și istoric.

Autoritățile statului socialist au elaborat, sub imperiul Constituției din 1948, o nouă lege pentru organizarea judecătorească – Legea nr. 5 / 19 iunie 1952, care a fost pusă în aplicare de la data de 1 august 1952.

Această lege a accentuat caracterul de clasă al justiției, care era considerată apărătoarea orânduirii sociale și de stat.

Legea a procedat la o organizare unitară a instanțelor judecătorești, având în vedere și Legea nr. 5 / 1950²⁰⁾, privind raionarea administrativ – economică a teritoriului țării.

Potrivit noii organizări judecătorești sistemul instanțelor era format din: tribunalele populare, tribunalele regionale și Tribunalul Capitalei și respectiv Tribunalul Suprem.

*. **Tribunalele populare** – erau de raion, de oraș sau de raion orășenesc. Constituiau instanța de drept comun având plenitudinea de jurisdicție atât în materie penală cât și în materie civilă.

²⁰⁾ Publicată în Buletinul Oficial nr. 77 din 8 septembrie 1950.

*. **Tribunalele regionale** – respectiv **Tribunalul Capitalei**, funcționau cu unul sau mai multe colegii.

Judecau recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunalele populare și erau competente să judece, în primă instanță, anumite cauze, în mod excepțional. Aceste instanțe erau de principiu instanțe de control judiciar.

*. **Tribunalul Suprem** – care avea în alcătuire trei colegii: un colegiu penal, un colegiu civil și un colegiu militar.

Membrii Tribunalului Suprem erau: președintele, președinții – adjuncți, președinții de colegii și judecătorii. Aceștia erau numiți de Prezidiul M.A.N., la propunerea Consiliului de Miniștri, în urma raportului încheiat de ministrul justiției.

Pentru președintele Colegiului militar și pentru judecătorii acestui colegiu raportul se întocmea de ministrul justiției cu consultarea ministrului forțelor armate.

Tribunalul Suprem supraveghea activitatea judiciară a instanțelor ierarhic inferioare.

Această instanță judeca recursul în supraveghere (cererile de îndreptare) și dădea îndrumări instanțelor cu privire la justa și corecta aplicare a legilor.

Completul de judecată, la toate instanțele de la tribunalul popular la Tribunalul Suprem era format din trei membri.

Când instanțele judecau în fond, completul era alcătuit dintr-un judecător cu participarea a doi asesori populari.

Când se judeca în recurs sau recursuri în supraveghere (de Tribunalul Suprem), completul de judecată era format din trei judecători, cu excluderea asesorilor populari.

O noutate în sistemul legislativ a fost prevăzută de art. 9 din Legea nr. 5 / 1952 care consacră **dreptul de absorție** – care consta în prerogativa instanțelor ierarhic superioare de a lua orice cauză aflată în curs de judecată, în fond, fie pentru a o judeca ea însăși, fie pentru a o trimite în vederea judecării la o altă instanță. Acest drept era o prerogativă exclusivă a instanței ierarhic superioare și nu se putea exercita decât prin oficiu.

Absorția se pronunța de instanța superioară prin **încheiere** care nu putea fi atacată cu nici o cale de atac.

Modificările intervenite în organizarea instituțiilor puterii judecătorești au adâncit “reforma” de tip sovietic, anulând, cel puțin teoretic, orice independență a justiției în raport cu puterea politică.

Un efect deosebit, resimțit negativ, l-a constituit îndepărtarea procurorilor din cadrul autorității judecătorești, desființarea instituției tradiționale a Parchetului (înființată la noi, de la Regulamentele Organice) și instituirea Procuraturii, ca organ autonom în statul socialist, după modelul sovietic (Legea nr. 6 / 1952 ²¹⁾ – pentru înființarea și organizarea Procuraturii R.P.R.).

Practic nu mai erau consacrate cele trei puteri clasice ale statului, care se contrabalansează reciproc, ci era vorba de o unică putere în stat – partidul unic totalitar, care continua opera de subordonare a tuturor instituțiilor statului.

Pe această situație – de facto și de jure – existentă în privința statutului judecătorilor și a organizării instanțelor judecătorești, la data de 27 septembrie 1952, Marea Adunare Națională a adoptat o nouă Constituție a Republicii Populare Române.²²⁾

Capitolul VI al Constituției R.P.R. adoptată de M.A.N. la 27.09.1952 intitulat

²¹⁾ Publicată în Buletinul Oficial nr. 31 / 19.06.1952

²²⁾ Publicată în Buletinul Oficial, partea I, nr 1 din 27.09.1952

“Instanțele judecătorești și procuratura” are următorul conținut:

“Art. 64: Justiția în Republica Populară Română se desfășoară de către Tribunalul Suprem al Republicii Populare Române, Tribunalele regionale și Tribunalele populare, precum și de către instanțele judecătorești speciale, înființate prin lege.

Organizarea, competența și procedura tribunalelor sunt stabilite prin lege.

Art. 65: Tribunalele apără regimul de democrație populară și cuceririle poporului muncitor; asigură legalitatea populară, proprietatea obștească și drepturile cetățenilor.

Art. 66: Judecarea proceselor la toate instanțele se face cu participarea asesorilor populari, afară de cauzele când legea dispune altfel.

Art. 67: Tribunalul Suprem al Republicii Populare Române este ales de Marea Adunare Națională pe termen de cinci ani.

Judecătorii și asesorii populari sunt aleși în conformitate cu procedura stabilită de lege.

Prin lege este stabilită și numirea judecătorilor în instanțele speciale.

Art. 68: În Republica Populară Română, procedura judiciară se face în limba română, asigurându-se în regiunile și raioanele locuite de populație de altă naționalitate decât cea română folosirea limbii materne a acelei populații.

Părților, care nu vorbesc limba în care se face procedura judiciară, li se asigură posibilitatea de a lua cunoștință, prin traducător, de piesele dosarului, precum și dreptul de a vorbi în instanță și de a pune concluziuni în limba maternă.

Art. 69: În toate instanțele, judecata este publică, în afară de cazurile prevăzute de lege.

Acuzatului i se garantează dreptul de apărare.

Art. 70: Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii.

Art. 71: Tribunalele pronunță hotărârile lor, în numele poporului.

Art. 72: Tribunalul Suprem al Republicii Populare Române exercită supravegherea activității judiciare a tuturor instanțelor judecătorești din Republica Populară Română.

Art. 73: Procurorul General al Republicii Populare Române exercită supravegherea superioară a respectării legilor de către ministere și celelalte organe centrale, de către organele locale ale puterii și administrației de stat, precum și de către funcționari și ceilalți cetățeni.

Art. 74. Procurorul General al Republicii Populare Române este numit de Marea Adunare Națională pe termen de cinci ani.

Locuitorii Procuraturii Generale al Republicii Populare Române și procurorii unităților locale ale Procuraturii sunt numiți de Procurorul General pe termen de patru ani.

Art. 75: Procurorul General răspunde față de Marea Adunare Națională a Republicii Populare Române și – în intervalul dintre sesiuni – față de Prezidiul Marii Adunări Naționale și față de Consiliul de Miniștri.

Art. 76: Organele Procuraturii sunt independente de organele locale, subordonându-se numai Procurorului General al Republicii Populare Române.”

Am redat întregul cap. VI al Constituției din anul 1952, pentru a remarca că, deși potrivit concepției oficiale, la acea vreme existau patru categorii de organe ale statului: organe ale puterii de stat, organele administrației de stat, organele judecătorești și organele procuraturii, iar procuratura fusese exclusă din cadrul instituțiilor judecătorești, totuși M.A.N. a optat pentru tratarea în comun a principiilor generale de organizare a

justiției și a procuraturii.

În conformitate cu art. 67 din Constituție, judecătorii erau supuși principiului eligibilității.

Legea nr. 5 / 19.06.1952 a fost modificată și republicată prin Decretul nr. 99 / 1953.

Principalele modificări intervenite cu referire la instanțele de drept comun aveau în vedere faptul că președintele și judecătorii Tribunalului Suprem erau aleși direct de M.A.N. și nu de Prezidiul Marii Adunări Naționale, cum fusese până la apariția Constituției (art. 38 din Legea nr. 5 / 1952 republicată).

Art. 13 din Legea nr. 5 / 1952 a fost modificată prevăzându-se că asesorii populari pentru Tribunalul Suprem **se aleg** de Marea Adunare Națională, odată cu alegerea judecătorilor Tribunalului Suprem, iar asesorii erau aleși pentru același termen ca și judecătorii. Înainte de apariția Constituției asesorii populari de la Tribunalul Suprem erau desemnați de prezidiul Marii Adunări Naționale.

În conformitate cu noua redactare a legii, președintele Tribunalului Suprem desemna dintre judecători pe președinții adjuncți și pe președinții de colegiu (civil, penal, militar), în timp ce anterior intrării în vigoare a Constituției, persoanele care dețineau aceste funcții erau numite și după caz revocate de Prezidiul Marii Adunări Naționale.

Procurorul General al României urma să participe la ședințele Plenului Tribunalului Suprem, pentru a pune concluzii, doar la ședințele plenului în care urmau a se pronunța decizi de îndrumare.

Au mai fost operate modificări cu privire la instanțele speciale, care exced cercetării noastre.

Legea nr. 5 / 1952, republicată în temeiul Decretului nr. 99 / 1953, a fost modificată ulterior prin Legea nr. 2 / 1956.²³⁾

Cea mai importantă modificare se referă la chestiunea recrutării și promovării judecătorilor.

În baza art. 33 al legii, astfel cum a fost modificată, judecător era persoana fizică ce avea studii juridice superioare, cu examenul de stat și care a fost declarată reușită la examenul depus în urma efectuării stagiului judecătoresc, prescris de lege.

Este o etapă importantă deoarece autoritățile statului socialist au ajuns la concluzia că funcția de judecător implică dobândirea de cunoștințe juridice, ceea ce presupune absolvirea Facultății de Drept și susținerea examenului de finalizare a studiilor. Simpla "origine sănătoasă" atât de trâmbițată de organele Partidului Muncitoresc Român nu mai era suficientă.

Încercarea de a investi persoane fizice nepregătite juridic cu funcții de stat în domeniul justiției și procuraturii s-a dovedit periculoasă pentru însuși regimul comunist.

Alte modificări aduse prin Legea nr. 2 / 06.04.1956 privesc instanțele speciale și organizarea administrativă a instanțelor ordinare (cu referire la serviciul registrelor de publicitate imobiliară și respectiv la serviciul de carte funciară), modificări care nu ne preocupă în contextul de față.

Concluzionând, putem spune că, deși consacrat în Constituția din 1952 – art. 70 – principiul independenței judecătorilor ori nu a funcționat, ori funcționarea s-a realizat cu depunerea unor acte de mare curaj din partea judecătorilor.

Anii 1950 au reprezentat apogeul represiunii exercitată de dictatura comunistă asupra societății românești. Oricine ar fi îndrăznit să se opună exponenților P.M.R. și ai

²³⁾ Publicată în Buletinul Oficial, nr. 12 din 06.04.1956.

puterii de stat risca să fie ostracizat pe viață sau chiar ucis.

Forțele de represiune a avut întotdeauna în atenție activitatea profesională și extraprofesională a judecătorilor și mai ales a celor considerați “incomози” sau **prea independenți** de către organele de partid și de stat.

Și în această perioadă au existat caractere nobile, spirite tari care, deși nu aveau nici o garanție în fața arbitrarului “potențaților vremii”, și-au îndeplinit profesia cu abnegație, spirit de sacrificiu și **INDEPENDENȚA**.

* *
*
*
*

În anul 1965 în țara noastră a fost adoptată o nouă Constituție.

Constituția adoptată de M.A.N. la 21 august 1965 ²⁴⁾ preciza că România este republică socialistă (art. 1).

Art. 3 prevedea că: “În Republica Socialistă România, forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român.

Titlul VI al Constituției intitulat “Organele Judecătorești”, cuprindea dispozițiile constituționale inserate în articolele 101-111.

“Art. 101: În Republica Socialistă România justiția se înfăptuiește, potrivit legii, prin Tribunalul Suprem, tribunalele județene, judecătorii precum și prin tribunalele militare.

Art. 102: Prin activitatea de judecată, tribunalele și judecătoriile apără orânduirea socialistă și drepturile persoanelor, educând cetățenii în spiritul respectării legilor.

Tribunalele și judecătoriile, aplicând sancțiuni penale, urmăresc îndreptarea și reeducarea infractorilor, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.

Art. 103: Tribunalele și judecătoriile judecă pricinile civile, penale și orice alte pricini date în competența lor.

În cazurile prevăzute prin lege, tribunalele și judecătoriile exercită controlul asupra hotărârilor organelor administrative sau obștești cu activitate jurisdicțională.

Tribunalele și judecătoriile judecă cererile celor vătămăți în drepturile lor prin acte administrative, putând să se pronunțe, în condițiile legii, și asupra legalității acestor acte.

Art. 104: Tribunalul Suprem exercită controlul general asupra activității de judecată a tuturor tribunalelor și judecătoriilor. Modul de exercitare a acestui control se stabilește prin lege.

În vederea aplicării unitare a legilor în activitatea de judecată, Tribunalul Suprem emite, în plenul său, decizii de îndrumare.

Art. 105: Tribunalul Suprem este ales de Marea Adunare Națională pe durata legislaturii, în prima sesiune a acesteia.

Tribunalul Suprem funcționează până la alegerea noului Tribunal Suprem în legislatura următoare.

Art. 106: Tribunalul Suprem răspunde pentru activitatea sa în fața Marii Adunări Naționale, iar între sesiuni, în fața Consiliului de Stat.

Art. 107: Organizarea judecătoriilor și a tribunalelor, competența lor și procedura de judecată sunt stabilite prin lege.

Judecarea proceselor în primă instanță la judecătorii, la tribunalele județene și la

²⁴⁾ Publicată în Buletinul Oficial, partea I, nr 65 din 29 octombrie 1986 (cu modific. din Legea nr. 19 / 1986)

tribunalele militare se face cu participarea asesorilor populari, afară de cazurile când legea dispune altfel.

Art. 108: Judecătorii și asesorii populari sunt aleși în conformitate cu procedura stabilită prin lege.

Art. 109: În Republica Socialistă România procedura judiciară se face în limba română, asigurându-se în unitățile administrativ – teritoriale locuite și de populație de altă naționalitate decât cea română, folosirea limbii materne a acelei populații.

Părților care nu vorbesc limba în care se face procedura judiciară li se asigură posibilitatea de a lua cunoștință, prin traducător, de piesele dosarului, precum și dreptul de a vorbi în instanță și a pune concluzii în limba maternă.

Art. 110: Judecata se desfășoară în ședință publică, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

Art. 111. **În activitatea de judecată, judecătorii și asesorii populari sunt independenți și se supun numai legii”.**

În dezvoltarea principiilor constituționale a fost adoptată Legea nr. 58 / 27.12.1968, care a intrat în vigoare la data de 01.01.1969.

Noua lege de organizare judecătorească cuprindea prevederi referitoare la rolul și sarcinile instanțelor judecătorești (art. 1-3 din Legea nr. 58 / 1968).

În art. 4 din lege s-a prevăzut că pentru îndeplinirea sarcinilor ce le revin, instanțele judecătorești pot solicita concursul organelor procuraturii și a celor de miliție, organelor administrației de stat și organizațiilor socialiste, toate aceste entități fiind obligate, în baza atribuțiilor exercitate să dea concursul instanțelor.

Această prevedere, avea în vedere, înfăptuirea cu oportunitate și celeritate a activității de judecată precum și a activității de punere în executare a hotărârilor judecătorești.

Art. 6 din lege a consacrat, într-o formă considerată mai adecvată, principiul independenței judecătorilor. Practic în art. 6 a fost preluat – ad litteram – textul art. 111 din Constituție.

Deși în perioada anilor 1964 – 1975 s-a produs o atenuare a represiunii și o deschidere a regimului comunist în raport cu societatea civilă, considerăm că nici în această perioadă independența judecătorilor, deși proclamată, nu a fost acceptată de conducerea de partid și de stat.

Faptic desigur conducătorii centrali și locali ai P.C.R. și investiți pe linie de stat (de cele mai multe ori una și aceeași persoană) aveau tendința, în anumite cauze, să se amestece în activitatea de judecată efectuată de judecători.

Întrucât P.C.R. era considerat forța politică conducătoare a întregii societăți, în doctrina oficială era lansată teza potrivit căreia organele partidului au întâietate în raport cu organele de stat.

Mai mult, se considera că, pe linie de stat, organele puterii de stat (cele supreme, centrale și cele locale) își subordonază organele administrației de stat, organele judecătorești și pe cele ale procuraturii.

Unele documente de partid din perioada 1968-1989 prevedeau că nici o indicație sau dispoziție dată de vreo persoană, indiferent de funcția pe care o deține, nu poate să înlocuiască legea.

Noua lege de organizare judecătorească prevedea principiul alegerii judecătorilor. Președinții tribunalelor județene, judecătorii de la aceste tribunale precum și judecătorii

de la judecătorii erau aleși de consiliile populare județene.

Președintele Tribunalului municipiului București, judecătorii acestui tribunal, precum și judecătorii de la judecătoriile sectoarelor municipiului erau aleși de Consiliul popular al municipiului București.

Alegerea judecătorilor se realiza, la propunerea Ministerului Justiției, pentru durata mandatului Consiliului popular județean sau al mun. București, adică pe **patru ani**.

În situația în care posturile de judecători deveneau vacante, se făceau alegeri parțiale în prima sesiune a Consiliului popular, ce urma după declararea vacanței postului.

Tribunalul Suprem era ales de Marea Adunare Națională pe perioada legislaturii – 4 ani.

În intervalul dintre sesiunile M.A.N. președintele, vicepreședinții și ceilalți membri ai Tribunalului Suprem puteau fi numiți de către Consiliul de Stat.

Structura sistemului judiciar cuprindea **instanțele de drept comun, ordinare**, care aveau competență generală: judecătoriile și tribunalele județene și **instanțele speciale**, care aveau competență limitată (tribunalele militare).

Atât instanțele ordinare cât și cele speciale aveau ca organ unic, de vârf, Tribunalul Suprem.

Tribunalul Suprem era împărțit în trei secții (civilă, penală și militară), fiecare secție fiind condusă de un vicepreședinte al Tribunalului Suprem.

Tribunalul Suprem desfășura o activitate laborioasă și complexă: de judecată ordinară, în primă instanță și în recurs și de exercitare a controlului general asupra activității de judecată a tuturor tribunalelor și judecătoriilor, prin judecarea recursurilor extraordinare și prin emiterea unor decizii de îndrumare în vederea aplicării unitare a legilor în activitatea de judecată, la toate instanțele.

Noua lege de organizare judecătorească cuprindea dispoziții referitoare la modul de selecționare, de promovare, de încetare a funcției și de sancționare disciplinară a judecătoriilor.

Pentru pregătirea viitorilor judecători legea prevedea că, la judecătorii și la tribunalele militare de mare unitate, puteau funcționa judecători stagiați numiți de Ministrul Justiției (pentru judecătorii militari stagiați se cerea, în prealabil, acordul Ministerului Apărării Naționale), pe baza notelor obținute în facultate.

După efectuarea stagiului de doi ani, judecătorii stagiați erau obligați să susțină examenul de definitivat în profesie (capacitate) și în cazul în care promovau acest examen puteau fi propuși pentru a fi aleși în locurile vacante de judecători (art. 51-55 din Legea nr. 58 / 1968).

Art. 44-45 prevedeau condițiile necesare pentru a ocupa funcția de judecător:

- cetățenie română și capacitate de exercițiu deplină;
- titular al titlului științific de doctor sau de licențiat în drept;
- lipsa condamnărilor și existența unei reputații neștirbite;
- promovarea examenului de capacitate (definitivat) sau cel puțin 5 ani vechime în funcțiile de specialitate juridică enumerate de art. 45.

Judecătorii nu puteau fi delegați sau detașați de către președintele Tribunalului județean, decât la o judecătorie din cuprinsul aceluiași județ, deoarece erau aleși judecători de Consiliul popular județean.

Transferarea judecătorilor de la o judecătorie la alta, în interes de serviciu sau în

interes personal, se putea face de Ministrul Justiției numai în cuprinsul aceluiași județ. Judecătorii nu puteau fi transferați dintr-un județ în alt județ.

Pentru judecătorii aleși, calitatea de judecător înceta prin expirarea mandatului, în cazul în care nu erau realeși prin eliberarea din funcție la cerere (demisie) sau prin revocarea mandatului judecătorului de către Consiliul popular județean.

Judecătorii răspundeau disciplinar pentru abaterile de la îndatoririle de serviciu și pentru comportările care dăunau interesului serviciului sau prestigiului justiției.

În lege s-a introdus reglementarea sancționării abaterilor disciplinare (art. 60-64) și s-a abrogat statutul disciplinar al judecătorilor, aprobat prin Decretul nr. 338 / 1953.

Abaterile disciplinare erau sancționate pe cale de judecată disciplinară, de următoarele consilii, compuse din trei judecători, numiți de președintele instanței respective:

- pentru judecătorii de la judecătorii, de **consiliul disciplinar al tribunalului județean;**

- pentru judecătorii de la tribunalele militare de mare unitate, de **consiliul disciplinar al tribunalului militar teritorial;**

- pentru judecătorii de la tribunalele județene și de la tribunalele militare teritoriale precum și pentru cei de la Tribunalul Suprem, de **consiliul disciplinar al Tribunalul Suprem.**

Acțiunea disciplinară se exercita de **ministrul justiției**, de **președintele tribunalului județean** (pentru judecătorii de la tribunalul județean, respectiv pentru cei de la judecătoriile din județ) sau de **președintele tribunalului militar teritorial**, (pentru judecătorii militari din raza teritorială a T.M.T.).

În cazul exercitării acțiunii disciplinare de către președinții de tribunale, aceștia aveau obligația de a încunoștiința Ministerul Justiției.

Pentru Tribunalul Suprem, acțiunea disciplinară se exercita de președintele acestei instanțe.

Dacă împotriva unui judecător se punea în mișcare acțiunea penală acesta era suspendat din funcție până la finalizarea cercetărilor.

Pentru abateri disciplinare grave, ministrul justiției putea dispune suspendarea judecătorului de judecatorie sau a celui de tribunal din funcție.

Tot pentru abateri grave, la propunerea președintelui Tribunalului Suprem, Consiliul de Stat putea dispune suspendarea judecătorului de la Tribunalul Suprem, până la soluționarea acțiunii disciplinare.

Judecătorul era trimis în judecată disciplinară pe baza unor cercetări prealabile.

Ascultarea judecătorului împotriva căruia se desfășura procedura disciplinară era obligatorie.

Consiliul disciplinar competent era sesizat în termen de **30 zile** de la cunoașterea rezultatului cercetării prealabile, dar nu mai târziu de **1 an**, de la data săvârșirii abaterii.

Dacă judecătorul era găsit vinovat i se putea aplica una dintre sancțiunile disciplinare: **observația, mustrarea, mustrarea cu avertisment.**

Judecătorilor stagiari li se putea desface contractul de muncă.

Judecătorii militari, în ipoteza comiterii de abateri disciplinare, puteau fi destituiți din funcție.

Pentru abateri grave, la cererea consiliului disciplinar, Ministerul Justiției putea propune Consiliului popular județean sau al mun. București, revocarea din funcție a

respectivului judecător.

Pentru judecătorii Tribunalului Suprem, propunerea o făcea Marea Adunare Națională sau Consiliul de Stat, după caz, președintele Tribunalului Suprem.

Judecătorii nemulțumiți de soluția pronunțată puteau introduce contestație, în termen de **10 zile** de la primirea comunicării hotărârii comisiei de disciplină.

Contestațiile formulate împotriva hotărârilor consiliilor de disciplină ale tribunalelor județene sau ale tribunalelor militare teritoriale se rezolvau de consiliul de disciplină al Tribunalului Suprem.

Contestațiile privind hotărârile pronunțate de consiliul de disciplină al Tribunalului Suprem se rezolvau tot de către acest consiliu disciplinar, care urma să fie compus din 5 judecători, alții decât cei care au pronunțat, inițial, sentința disciplinară.

Acestea sunt aspectele mai importante prevăzute de Legea nr. 58 / 1968 de organizare judecătorească cu privire specială asupra statutului judecătorilor, a competențelor instanțelor de judecată și a organizării instituțiilor puterii judecătorești.

Acest act normativ a fost în vigoare până la adoptarea Legii nr. 92 / 1992, pentru organizarea judecătorească (04.08.1992).